

גמורה עוברת שם לפניו כגון²⁰ סרטיא ופלטאי אלא כרמלית²¹.

והתיר להטמין המפתח בתוך הגינה, אע"פ שעומד בחוץ ונותן בתוך הגינה, או נוטל מתוכה לחוץ. והכי משמע הכא²², ובפרק מו שהוציאוהו²¹.

[דף ז, א] אמר²² רבי יוחנן קרפף²³ יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הזורק לתוכה מרה"ר²⁴ חייב מ"ט מחיצה היא אלא שמחוסרת דיוויין. פי' על כן אסור לטלטל בה יותר מד' אמות. ומסיק²⁵ בית סאתים דשרי לטלטל בכולה אסרי רבנן לטלטל מתוכו לים ומן הים לתוכו מ"ט²⁵ רה"י גמורה היא, יתר מבית סאתים דאסור לטלטל בכולו שרי לטלטל מתוכו לים ומים לתוכו, מאי טעמא דלמא אמרי רשות היחיד גמורה היא ואתי לטלטולי בכולה.

הגמ"ר סוף רמז תנ

[דף ח, ב] האי זירזא דקני רמא וזקפה. ריב"א²⁷ שאל מ"ש מהמגורר כים בשבת (כתובות לא, א) דחייב. ותירץ דהכא בשמעתין מיירי כשעקר ראש אחד עדיין ראש השני מונח במקומו. וה"ה המוגלגל דבר מרובע כמו תיבות שלנו, כשעוקר²⁶ זוית אחד עדיין השני מונח במקומו, וכן כשמגביה השלישי, הרביעי עומד במקומו, והיינו דומיא דרמא וזקפה דפטור. אבל המוגלגל דבר עגול כגון חביות שלנו, כיון שהוציאוהו חוץ לד' אמות והניחו, א"נ²⁷ מרה"י לרה"ר, כיון שהוציאו כולו והניחו חייב, שכשעוקרו עוקרו כולו כאחד, ודומה למגורר כים דחייב. אבי"ה סימן תתקמ"ח²⁸.

רמז רכ

[דף ט, א] משום²⁹ תל ברה"ר. ונראה דאע"ג דהלכה כר"מ בגזירותיו, בהא לית הלכתא כוותיה, דרבי שמעון פליג עליה ופסיק תלמודא (עירובין צא, א) כוותיה. וגם פירש ר"י (תוס' ט, א ד"ה גזירה) דאיכא למימר דאף ר"מ לא אמר אלא דוקא עמוד

רמז רכא

בחדר שאין מחיצותיה ניכרות הוא דאתי לאיחלופי בתל ברה"ר, אבל מעליה לבית לא גזור שמחיצותיה ניכרות. וכן הלכה דליכא למיגזר משום תל, ומותר לטלטל מתיבה גבוהה י' טפחים ורחבה ארבע לחצר³⁰.

[דף ח, ב] מקום שאין בו ארבע³⁰ מותר כו'. מהכא שמעינן בשבת כשתינוק מביא המפתח עמו, דמותר ליקח המפתח ולפתחה הפתח, כיון דאין המשקוף בולט ארבע (אמות) [נ"ל טפחים]³¹ ברה"ר הוי כרה"ר³². אבל לאחר שנפתח המנועול צריך להסיר המפתח טרם שיפתח הפתח עצמו, שהרי מה שיש מן הפתח ולפנים רה"י גמור הוא³³.

רמז רכב

[דף ו, א] פתח³³ נעול בלחוץ. כל מה שמחוץ לפתח בלחוץ³⁴. וכגון דאיכא פחות מד'³⁵, דאי הוי ד' הוי רה"י³⁶ דאורייתא, דאית ליה שלש מחיצות^{3א}.

הגמ"ר רמז תנ

וכתב ראבי"ה (סי' רא) מופסקי רבינו שמואל, אסקופות שלנו, מה שיש מן הפתח ולפנים כשהוא נעול, רשות היחיד גמור הוא³⁷, דהא צורת הפתח, אותו³⁸ משקוף שבתקרה העליונה, מתיר כל מה שלפנים, כדאמרינן בסוכה (ו, א) ובעירובין (ב, א) שצורת הפתח מתיר כל מה שבפנים. ומה שיש חוץ לפתח, אסור להכניס מעליו לפנים³², דליכא השתא לדקדק בקירוי, שאין לנו קירוי רחב ארבע, והמדקדק שמה יבוא³⁹ לעבור על ד"ת³². ואף אסור להוציא מעליו לחוץ, דשמה התקרה ארבע ואסור מדאורייתא להוציא לחוץ³². והלכך אסור מה⁴⁰ שיש מן הפתח ולחוץ. ומה שיש מן הפתח ולפנים בין פתוח בין נעול כלפנים, עכ"ל⁴¹.

רמז רכג

[דף ט, ב] ואם התחילו אין מפסיקין. וכגון דאיכא שהות ביום להתפלל מנחה, דהכי משמע בגמ'⁴², ומשום⁴² הכי אין מפסיקין לתפלה. ונראה לר"י (תוס' ד"ה ואם) דאפילו אם

20. תיבה זו נוספה בהג' הרמ"א וכ"ה צמחה כתי". 21. ז"ל: פרק הדר. וכן מללנא שתיקן בהג' תלמוד הרמ"א כ"י. 22. כנ"ל צמח"ס ריש הפרק. 23. צנדפס רמז רכ: פרק הדר הוא. ולתא להמשך. 24. לפנינו לתא מרה"ר. 25. צנדפס: אבל יותר מבית סאתים שרי לטלטל מתוכה לים. ותוקן ע"פ לשון הגמ' סס, כ"י ט ו והגהות הרמ"א. כ"י ז חלק זה חסר. 26. כ"י ז ט ו: כשמגביה זוית האחרת. 27. כ"י ו נוסף: משהוציאוהו. 28. אבי"ה סימן תתקסד נוסף ע"פ כ"י ט. 29. רמזים רכא-ב מופיעים צנדפס וכ"י ג פ (נוסח ריינוס) וכן כ"י ו, וליתנהו כ"י ז ט (נוסח אושטרין). 30. בהג' תלמוד הרמ"א כ"י הוסף: על ארבע. 31. הג' הרמ"א. כגירסת הדפוסים (אמות) כ"ה כ"י ו. כ"י ג: ד' גיריאל. 32. צנדפס הוסיפו תיבות: [דפתח נעול בלחוץ]. וכתבתי וצ"י לתא לתיבות אלו. 33. כנ"ל צמח"ס ריש הפרק. 34. כ"י ז ו: כלפניו. כ"י ט ז: כלפנים. 35. כ"י ט: אמות וז"ע. 36. ע"פ כ"י ז ו. צנדפס: כרה"י. 37. 'הוא' נוסף ע"פ כתבתי. 38. צראצ"ה צמקוס 'אותו': דהיינו. כ"י ו: של אותו. 39. ע"פ כתבתי. צנדפס: יוכל. 40. צנדפס וכ"י ו: אפי' מה. בהגהות ממ"י לתא: ושמה מה. והרמ"א תיקן כלפניו, וכ"ה כ"י ז ט וצראצ"ה. 41. עכ"ל נוסף ע"פ כ"י ז ט. 42. בהג' תלמוד הרמ"א כ"י: דמשום.

ועי' משנ"ב (שם ס"ק לא). כב. עי' רמ"א (סי' שמו ג) שהביא את דברי ראבי"ה בזה"ל: "מיהו אסור להכניס מאסקופה לרה"י או איפכא, דחיישנן שמה לא יהיה התקרה ארבע, ואז אם אין האסקופה גבוה שלש יש לה הדין שלפניה". וממש"כ שיש לה את הדין שלפניה משמע שאם לפניו יש רה"ר גם לה יש דין רה"ר. ובביאור הגר"א שם הק' דהרי יש לה ג' מחיצות ואיך יתכן שהיא רה"ר. ועי' ביאור הלכה (שם ד"ה הדין) וחזו"א (סי' סו טז, וסי' סז כג). כג. עי' דרכ"מ (שם סק"ג) שכתב שמהמרדכי לעיל רמז רכב מוכח שגם האידנא מדקדקין בקירוי, דהרי כתב שאם אין המשקוף בולט ד' יכול ליקח המפתח מהתינוק. כד. משמע שאם אין התקרה ד' מותר להוציא לחוץ, וצ"ע דמשמע"כ שאם התקרה רחבה ד' אסור מדאורייתא להוציא לחוץ משמע שאיירי ברה"ר, וא"כ גם אם אין התקרה ד' אסור להוציא לחוץ, דהרי יש לאיסקופה ג' מחיצות. ומשמע כדעת הרמ"א (שם) שאם אין האיסקופה ד' יש לה את הדין שלפניה גם ברה"ר. כה. (י, א). וכ"כ רש"י ותוס' (ד"ה אין).

יד. וכן נפסק בטוש"ע (סי' שמו, ג). טו. כ"כ התוס' שם וז"ל: וצודר יש לדקדק מהא דתניא בפ"ק רשבת ארבע רשויות לשבת ואם היה אסור לטלטל משאר כרמלית לקרפף יותר מבית סאתים משכחת להו חמשה'. וכן פסק הרמ"א שם. ועי' תוס' בסוגיין (ד"ה ארבע). טז. מכאן הוא לשון הגמ' בעירובין (סז, ב). יז. וכ"כ התוס' בסוגיין (ד"ה לא מחייב) בשם ר"י. יח. לפנינו בראבי"ה ענין זה מובא בנוסח אחר עיי"ש. יט. בהגהות הבי"ה הק' שהרי בעירובין (פט, א) איתא דאפי' ר"מ לא אמר אלא בעמוד ואמת הרחיים דקביעי, אבל במכתשת וגיגית ודברים המטלטלים לא אמר, וא"כ מתיבה לחצר שרי אפי' לר"מ. ותי' דאיירי בתיבה מלאה מים העומדת בחצר ומחוברת לקרקע. כ. דין זה הובא בשם רבינו בב"י (סי' שמו), ובט"ז (שם סק"ו). כא. עי' דרכ"מ (סי' שמו סק"ב) שהביא את דברי רבינו, ודייק מדבריו דתקרה בלא מחיצות לא מהני מידי. וכן פסק בשו"ע (שם ס"ג) וז"ל: "וכן אם התקרה רחבה הרבה ואין לה מחיצות מן הצדדים, דינה כרשות שלפניה. וכן בגגין שלנו הבלטין לפני הבתים, דינם כרשות שלפניהם".

התחילו באיסור לאחר מנחה גדולה אין מפסיקין⁴³, דהכי משמע מודאמרינן מבי שרא המייננה לא מטרחינן ליה, והיינו כי התיר הגורו לאחר שבא זמן תפלת ערבית, דאם לא בא הזמן למה יש לו לעמוד⁴², ומדפריך עלה והא תפלת המנחה חובה היא ותנן אם התחילו אין מפסיקין, שמע מינה דמתני' בהגיע זמן קאמר⁴³.

ולקרות ק"ש מפסיקין אע"ג דאיכא שהות. וברושלמי (פ"א ה"ב) מפרש טעמא, קריאת שמע דבר תורה, תפלה אינה דבר תורה. ופסקין⁴³ בתוספות⁴⁴ התחילו⁴⁴ בהתירא [אפי' בדאורייתא] אין מפסיקין, בדרבנן אפי' התחילו באיסורא אין מפסיקין בדאיכא שהות כמתניתין⁴⁵. וא"כ אם התחיל אדם לאכול משחשכה קודם תפלת ערבית צריך להפסיק לקרות ק"ש. אבל אם התחיל בהיתר א"צ להפסיק כי ההיא קידוש ריש פ' ערבי פסחים (ק, א) פורס מפה כו' לא.

האי סמוך למנחה אסיקנא סמוך למנחה גדולה (ל' הרי"ף ד, א). האלפס (שם) פסק כלישנא בתרא דמחמיר ואמר אפילו בסעודה קטנה סמוך למנחה גדולה. אבל ר"ת⁴⁶ פסק כלישנא קמא דסתמא דתלמודא קאמר לה. ועוד⁴⁵ מודמיס לקמן (י, א) מאימתי התחלת דין דקאי אמתני', ומשמע דמתני' בתחלת דין ולא כרב אחא דאמר⁴⁶ לקמן סעודה קטנה⁴⁷.

וא"כ⁴⁷ דוקא סעודה גדולה כגון חופה וברית מילה סמוך למנחה גדולה, אסור להתחיל מושש שעות ואילך דהיינו חצי

שעה לפני מנחה גדולה, ואם התחילו אפילו לאחר מנחה זו אין מפסיקין עד הערב שיוכל להתפלל המנחה ביום, אבל סעודה קטנה אינו אסור להתחיל עד שיבא מנחה קטנה שהוא לסוף מ' שעות ומחצה⁴⁸ ל⁴⁹, אע"ג⁴⁹ דלא קי"ל כר' יהושע בן לוי דאמר בפ' תפלת השחר (ברכות כה, ב) כיון שהגיע שעת מנחה אסור לאדם שימעות כלום עד שיתפלל⁵⁰, ומיהו יכול להיות דלאחר⁵¹ מנחה קטנה אסור להתחיל⁵² אפי' סעודה קטנה, [ואם התחיל מפסיק,⁵³ מודלא אוקי שום אמורא מתני' בסעודה קטנה ומנחה קטנה ולא כריב"ל, כך פסק בספר התרומה (הל' שבת סי' רטז). ורבינו שמואל בן ר"ב⁵⁴ פסק⁵⁵, כיון דפסקינן הלכתא⁵⁴ דלא כריב"ל, איכא לאוקמי מתני' סמוך למנחה קטנה⁵⁶ ובסעודה גדולה, ורב אחא דדחיק⁵⁷ כלישנא בתרא אפי' בסעודה קטנה⁵⁷, ואלבא דריב"ל דחיק⁵⁸ הכי, ואנן לא קי"ל כוותיה⁵⁹ ל⁵⁹. ומעתה לדברי האלפס היאך אכלינן בשבת סעודה שלישית מן המנחה גדולה ולמעלה, וצ"ע ל⁶⁰.

שלטי גבורים החדש

אסור לאדם שיתן שלום הנרות
(י, ג). מכלן אסור ר' יוחנן לכתוב
באגרות שלום שלם שהוא אחד
משמותיו של הקד"ה לט. ע"כ.
(מרדכי ארוך)

גדולה ולמעלה, וצ"ע ל⁶⁰.
[דף י' א] *משום שנא' הכון
לקראת אלהיך ישראל. ויש
ללמוד מוכאן⁶¹ שצריך לחגור
רצועתו קודם שיתפלל, אע"פ
שיש לו אבנט במכנסים ואין
לבו רואה את הערוה, מכ"מ יש להתנאות עצמו לפני

הגמ"ר
רמז תנא

רמז
רכז

רמז
רכז

רמז
רכז

43. מכלן עד סוף הקטע מופיע כנ"ל שג"ס 29. 44. כ"ה נוסח הנדפס וכ"י פ (אך ככתב היד אין את המוסגר). ככ"ו ו: בדבדא אפי' התחילו מפסיקין ובדרבנן וכו'. זהו תלמוד הרמ"א כ"י: בדא' התחילו בהתירא אין מפסיקין, בדרבנן אפי' התחילו באיסורא אין מפסיקין. ככ"ו ג: בתוס' אפי' התחילו בהיתר מפסיקין, בדרבנן אפי' התחילו באיסור אין מפסיקין. 45. מכלן עד 'קטנה' איתא בנדפס וכ"י ו, וליתא ככ"י ז ט ג. 46. אל"ל: דאסר. 47. מכלן עד סוף הרמז הוא נוסח רייטוס (נדפס וכ"י ג פ) וכן כ"י ו. נוסח כ"י ז ט (אושטרייך): וא"כ דוקא סעודה גדולה כגון חופה וברית מילה אסור סמוך למנחה גדולה שהוא לפני ו' שעות ומחצה אבל סעודה קטנה מותרת וממשיך: אע"ג דלא קי"ל וכו'. 48. זהו תלמוד הרמ"א כ"י הוסיף: ואם התחילו מפסיקין. 49. מכלן איתא בהגמ"ר וכ"י אושטרייך, ראה להלן הערה 59, וכנ"ל בשג"ס ריש הפרק. 50. לפנינו שם: כיון שהגיע זמן תפלת המנחה, אסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיתפלל תפלת המנחה. 51. בנדפס: דסמוך למנחה. אולם ככ"י ז ט ו הוא כלפינו. וכן בספר התרומה: לאחר מנחה קטנה שעברו תשע שעות ומחצה. וראה לעיל בהערות שם ה"ח. 52. זהו הרמ"א נוסף: ומפסיקין, וככ"י ז ו ליתא. 53. נוסף בנדפס וכ"ה בספר התרומה, וככ"י ז ו ליתא. 54. ככ"י ו: רבינו שמואל מבונבערק. 55. ככ"י ז: פיל. 56. זהו ממ"י נוסף: ובסעודה קטנה ותלמודא דחיק בלישנא קמא במנחה גדולה. ולפי"ז דעת ר"ש בן ר"צ היא כדעת בעל המאור, וכן נקט בצגדי ישע כאן. וראה הערות. 57. בנדפס: דחיק, ותוקן בזה הרמ"א, וכ"ה ככ"י ז. 58. בנדפס: דחיק, וכנ"ל. 59. בנדפס איתא: [*עכ"ל אושטרייך. מ"ן].

ולדעתו סעודה קטנה מותרת אפילו לאחר זמן מנחה קטנה, ומוקמינן למתני' בסעודה גדולה סמוך למנחה קטנה. וכ"כ הגמ"א (שם ס"ק יד). וראה בערוך השולחן (שם סי"ג) מש"כ, ונעלם ממנו דברי הגמ"ר כאן. ועיי' משנ"ב (ס"ק כו) שכן נהגו העולם להקל בזה בשנו"ס. ועיי' בב"ח שם שכתב שהר"ש בר"ב מיקל גם בסעודה גדולה סמוך למ"ק. ובמג"א (ס"ק טו) דחה דבריו. לה. עיי' בגדי ישע (ס"ק ט) שביאר דעת הגמ"ר שאסור לאכול לאחר מנחה כדעת ר"ת שהובאה בטור (סי' רצא), ולכן הק' לדעת הרי"ף שאסור לאכול קודם מנחה, איך אוכלים סעודה ג' קודם מנחה. [ועיי' דרכ"מ (סי' רצא ס"ק ג) שכתב בשם הגמ"ר שיש לאכול סעודה ג' לאחר מנחה. וצ"ע כוונתו. ובהגהות לטור שם (הוצאת מכון ירושלים) כתבו שכוונתו לשלטי הגבורים בהגמ"ר פ' כל כתבי סי' תס. וצ"ע.] וכן הביא הרמ"א (שם סי"ב) שיי"א שיותר טוב להתפלל מנחה קודם סעודה ג'. לט. חיי הרי"ן י, ב. וכ"כ בשו"ת הרשב"א ח"ו סי' תח, ובתשב"ץ קטן סי' תיח בשם מהר"ם, באגודה במפתח הדינים למסכת ידים, מנהגי מהרי"ל הל' ימים נוראים ס"ג, ונפסק בד"מ יו"ד רפג, ב ובהגה לשו"ע רעו, יג. ועיי' בשו"ת רדב"ז ח"א סי' רכ שחילק בין אם כוונתו לשאלת שלום דיש להזהר שלא לכתוב שלם, או לסיפור דברים כגון שיש שלום בין פלוני לפלוני שיכול לכתובו שלם. ובשו"ת הרא"ש ג, טו כתב שלא מצינו מי שאוסר למחוק שלום (והשי"ך בנה"כ שם הניח

כו. וכן נפסק בטוש"ע (רלב, ב). כז. עיי' מהרש"א שביאר שכוונת רבינו שלא אסור לישב לפני הספר וכו' סמוך למעריב אלא לאחר שבא הזמן של ערבית, ומשא"כ במנחה אסור גם סמוך למנחה. ועיי' שו"ת בית שלמה (חז"מ סי' פו). כח. וכן הביאו התוס' (שם) ראה זו בקצרה, ובמהרש"א ביאר דבריהם ע"פ דברי רבינו. אמנם עיי' פני יהושע, חתם סופר, וראש יוסף בסוגיין שביארו את דברי תוס' באופ"א. כט. ראה לעיל (רמז רכג). ל. וכן דעת הרי"ן (ד, א ד"ה הלכך). וראה בית יוסף (סי' רלה) שהביא את דברי רבינו, וכן נפסק בשו"ע (שם ס"ב). ועיי' שו"ע (סי' ע, ה). לא. ראה ר"ן שם שהביא ראה זו, ועיי' תוס' (סוכה לה, א) שתי' באופ"א. לב. הו"ד ברא"ש (סי' יח). וכ"כ התוס' (ט, ב ד"ה בתספורת). לג. עיי' תוס' שם שדחו ראה זו. לד. עיי' ב"ח (סי' רלב) שכתב שדעת רבינו שסעודה קטנה אינה אסורה סמוך לזמן מנחה קטנה אלא לאחר שהגיע זמנה, והביא שכן דעת ספר התרומה (סי' רטז). וכ"כ הרמ"א (שם סי"ב בשם י"א). [אמנם עיי' הגהות ר"פ לסמ"ק (מצוה יא הגהה קיג) שכתב בשם רבינו ברוך שסעודה קטנה אסורה מ' שעות ולמעלה]. לה. בברכות שם. לו. עיי' בגדי ישע שהק' שהרי גם הלישנא קמא היא אליבא דריב"ל. לז. דעת בעל המאור בסוגיין דלמאי דלא קיי"ל כריב"ל מוקמינן למתני' בסעודה קטנה סמוך למנחה קטנה. וכדעת רבינו שמואל בן ר"ב כתב הבי"ח (סי' רלב, בסופו) שהוא מיקל יותר

קוננו, משום שנאמר הכון לקראת אלהיך ישראל. **ספר התרומה** (פי' רמז) 60. ומחזור 60 ויטרימא חולק וכתב דלהם לא היה מכנסים כ"א כמו כיום אחד למדת הערובה 61. **הגה"ה** 62. והשתא נהוג עלמא דתפלת ערבית חובה. רי"ף (ברכות יט, א) 62.

רמי 63 **פוזמקי ומצלי**. יש ללמוד מוכאן שאין להתפלל יחף אלא בט"ב וביוה"כ 64. ורש"י (ד"ה רמז) פי' אנפלאות (קצנ"ש) [קלצנ"ש] בלע"ז 65.

בע"ש עם השיכה צריך למשמש בגדיו כדתיני חנניא (יב, א), אם היה סכיני עליו או מחט תחובה לו בבגדו או מעות בכיסו 66 או בכנף חלוקו, ועי"כ יסלקם מלפני שבת. **כך פירש בספר המצוות** 66 (סמ"ג לאוין סה עמ' קפז) 67.

[דף יא, א] **כל עיר שנגותיה גבוהים מבית הכנסת סופה ליחרב**. כתב 67 בסמ"ג (עשין קסד) דוקא בימיהם שהיו משתמשים על הגגות.

כתב רבינו מאיר 68 איני יודע איסור גמור להשתמש בעליה שע"ג בהכ"נ כמו שכתבתם 69, דאפילו גגין ועליות דעזרה לא נתקדשו (פסחים פה, ב). מיהו יש לזהר מלהשתמש שם תשמיש קבוע 70 של גנאי כגון לשכב שם 71, מדאמרינן פ"ק דשבת כל עיר שנגותיה גבוהין מבית הכנסת סופה ליחרב, וה"מ בבתים אבל בקשקושי ואברורי לית לן בה 72. ושמעתי 73 מאבא מרי ה"ר ברוך 74 שקבל מרבותיו משום רבינו תם, וסבורני שהוא כתוב בספר הישר 75, דדוקא בימיהם שהיה עיקר תשמישן על

רמז רכז

רמז רכז

הגמ"ר רמז תנא

הגג שהיו שוכבין שם, וזהו גנאי לעשות תשמיש 75 למעלה מבית הכנסת, והיינו מעמא דקשקושי ואיברורי דלא משתמיש על גג 76 לית לן בה 77, א"כ משם יש ללמוד 78 בשלנו, וכ"ש שעל בית הכנסת אסור לשכב שכיבה של קבע, ותשמיש של גנאי הוא 79.

ושמא דמי לעליות היכל שנתקדשו, דמקדש מעט שלנו יש לנהוג בו קדושה קצת מעין קדושת היכל 80, דעליות היכל נתקדשו כדאמרינן פרק כיצד צולין (שם פו, א), ואפילו עליות עזרה דלא נתקדשו כקדושת עזרה גופה, מ"מ אין נוהגין בהן מנהג בזיון 81.

ובו ביום אפילו בשבת 79. כלומר מוטב שיתענה, ואז לא יהא לבו דואג על החלום, ויש לו יותר עונג בתעניתו מבאכילתו 82. ובברכות (לא, ב) מסיק ליתבי תעניתא לתעניתא יען כי התענה בשבת 83. ורא"ם 80 פי' אין להתענות אלא על חלום שראה תלת זימני 84. וה"ר שמואל מבונבירק 85 התיר לאשה שישבה בתענית חלום בשבת, ולא יכלה להתענות שני ימים רצופים, והתיר לה להתענות באחד מימי

שלטי גבורים החדש כלנו היושב בתענית חלוס ששנת קורעין לו גזר דין של שצעים שנה (שנת לא, ג). פר"ח שקבל מרבותיו שכל מי שגזרין עליו גזירה רעה מנגלן לו חלוס שיסוב בשבועה מאלתו עון, וכשירגיש אס זא לו החלוס צערז שנת וישז בתענית ששנת, קורעין לו גזר דינו של שצעים שנה, כלומר עון שעשה כל ימיו, דכתיב ימי שנותינו זהם שצעים שנה. ולמה טוב ששנת מנחול, לפי

60. דפוסים [וכ"ה זכ"י ג פ ללא 'התוס'] והתוס' והר"י. נמחק זה' הרמ"א. וכן בסמוך תיקן 'חולק' במקום 'חולקין'. זכ"י ז: ו ומחזורו חולקין. 61. זה' תלמיד הרמ"א כ"י איתא: אבל לדיון דאית לן אבנט של מכנסים אין צריך לאזור. 62. הגה"ה זו שיכת להגות מהר"ש שליטע אשר נקבע גמור 'הגות אחרונות' בסוף המסכת. חלק מהגות אלה הוקצו ע"י המדפיסים גם בתוך ספר המרדכי, וזו אחת מהן, כך שהגה"ה זו נדפסה פעמיים. ולהלן במקומות רבים נשנתה תופעה זו, ובכל מקום עמדנו על כך בשנו"ס. 63. קטע זה והבא אחריו הם נוסח ריינוס (הנדפס וכ"י ג פ) וכן כ"י ו, ולתנא כ"י ז ט (נוסח אוטטרייך) ט. 64. אלא בט"ב וביוה"כ נוסף ע"פ כ"י ו, וכן הגיה הב"ה. 65. נדפס: בכיס. 66. כ"ה זכ"י פ ג. נדפס: כן פירש בסמ"ג. 67. דברי הסמ"ג מופיעים נדפס וכ"י ו ולתא שצאר כ"י. וצאמת נללל דדברי מהר"ם דלהלן. 68. זכ"י ט: כתב מורי ורבי. 69. ע"פ כתי' וה' הרמ"א. דפוסים: שכתב ר"י. 70. נדפס תיבה זו הוקפה בסוגריים, ורלה הערות. 71. כגון לשכב שם זכ"י ז ליתא, וכ"י ט הוא הגה"ה בשולי הגליון. 72. נדפס נוסף: משום דלא משתמיש על גבן, וזכתי' ליתא. וכן נראה דענין זה מנחול דהמשך דדברי ר"ת. ועיין גנדי ישע סק"ח. 73. השלמת קטע זה הוא כנ"ל שנו"ס ריש הפרק, וכ"כ בהגות הב"ה סק"י. 74. ע"פ כ"י ז. נדפס: ממורי אבי הר"ב. 75. זכ"י ז ט: תשמישן. זכ"י ו: כזה תשמיש. 76. על גגן נוסף ע"פ כתי' 77. זה' הרמ"א נוסף: וה"ה בגגין שלנו. 78. נדפס נוסף בסוגריים: [בגגין]. וזה' הרמ"א מחק תיבות 'שלנו וכ"ש', ותיקן: דכ"ש. 79. לפנינו: ובו ביום ואמר ר' יוסף אפילו בשבת. 80. ע"פ כ"י ז ט ו, דפוס קושטא רס"ט, ז"י, פסקי רבינו יוסף שם ונאודה אות יג. נדפס, דפוס ונ"א רפ"ז וכ"י ט: הר"ם. זכ"י ג פ נ ליתא למשפט זה. 81. זכ"י ז ט: הר"ר שמואל בר' ברוך.

בתוס' ישנים בסוגיין ובהגהות מיימוניות (הל' תפילה פ"א אות ג). ועי' ביאור הלכה (סי' קנ ד"ה בירניות) שהביא מח' ראשונים בזה. **מנח**. וכן דעת הרמב"א (בסוגיין ד"ה כל עיר). **ג**. עי' בגדי ישע (סק"ט) ושו"ת חת"ס (או"ח ח"א ל) שביארו שספיקו של מהר"ם הוא לענין תשמיש עראי של גנאי. אמנם בשו"ע שם הביא ספק זה בזה"ל: 'ושאר תשמישים יש להסתפק אם מותר להשתמש שם'. ומבואר שהספק הוא לענין שאר תשמישים קבועים שאינם של גנאי. וראה לעיל בשם המשגיב שתשמיש של גנאי אסור אפילו בדרך עראי. **נא**. ראה שו"ת מהרי"ט (סי' ד) שהק' על הדמיון ההיכל. ועי' משגיב (שם סק"מ) שהביא דעת הרמב"ם (שו"ת פאר הדור סי' עד) שיכול לדור ולישון מעל ביהכניס חוץ מהמקום שמעל ההיכל. **נב**. עי' שעה"צ (שם כא) שכתב שלדעת מהר"ם מטעם זה יש לאסור תשמיש של גנאי בדרך עראי. אמנם צ"ע אמאי לעיל לא אישר שכיבה מטעם זה. **נג**. וכ"כ הרשב"א (ברכות שם) בשם רב האי גאון. **נד**. קטע זה מקורו מפסקי רבינו יוסף (הל' שבת אות רסג). ושם 'בלקח טוב פי' רא"ם. **נה**. דברי רבינו הובאו במהרי"ל (הל' תענית אות יד), ובבית יוסף ושו"ע (סי' רפח ה) בשם י"א. **נו**. ראב"ן ברכות סי' קעט בשו"ת. **נז**. כ"כ הרי"ף שבת ד, ב והביאו בשם ר"ח במחזורו סי' רעב, רא"ש ברכות פ"ה סי' י, ובשם רב האי הובא כן באשכול הל' שני

בצ"ע למעשה) וכותבין אותו בכל האגרות אף שהם נזקקים. והובאו שתי השיטות גם בריטב"א שבת י, ב. **מ**. והו"ד בטור (סי' צא), וכן הוא להלכה בשו"ע (שם ס"ב). **מא**. הו"ד בספר התרומה שם, ובתוס' (ד"ה צריכותא) ועוד. אמנם לפנינו במחזורי (הל' שבת סי' ג) כתב להיפך וכדעת ספר התרומה. **מב**. ז"ל הרי"ף: 'והאידינא נהוג עלמא לשוייה כחובה'. **מג**. וכן כתבו התוס' (בסוגיין ד"ה רמז). וכ"כ בהגהות מיימוניות (הל' תפילה פ"ה אות ט) מטעם אחר עיי"ש. וכן נפסק בטוש"ע (סי' צא, ה). ודעת הרמב"ם (הל' תפילה פ"ה ה"ה) שאין איסור אלא אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו בפני הגדולים אלא בבתי הרגלים. וכתב הב"ח שם שלדעת התוס' ורבינו בכל גוונא אסור. אמנם דעת הברכי יוסף (שם) שגם לדעת רבינו והתוס' אין איסור אלא אם כך הדרך. **מד**. ז"ל רש"י: 'רמי פוזמקי - גותן אנפלאות חשובים ברגליו, ובלעז קאלצו"ס'. ובתי' מהרי"ט בסוגיין כתב שלדעת רש"י אין ראהי שאסור לילך יחף. ועי' ברכי יוסף שם שדחה דבריו. **מה**. ומקורו מספר התרומה (סי' רטז). וכ"כ באור זרוע (סי' מא). וכן נפסק בטוש"ע (רנב, ז). **מו**. ענין זה הובא בב"י ושו"ע (סי' קנא יב). **מוז**. עי' משגיב (שם לט) שביאר שלשכב בדרך מקרה מותר לפי שאין זה תשמיש של גנאי, אולם תשמיש של גנאי אסור ואפילו בדרך עראי. **מז**. לפנינו לא נמצא שם, אולם כן כתבו בשמו

השבוע ולא ביום א'י. גם⁸² שתיקן הפנוקים וקמלענר נפשיה מהס כדי לשז לקונו כלל שלסי. וקמתנה ר' אמאי חוזרין ופערעין ממנו והא כספק פיקוח נפש דמי. וידחה שבת⁸³. ולומר ר' דדוקק לומר דנפערעין ממנו מה שהיה לו לנכות מעצירותיו כנגד זכות שצטל תענוג שבת. (מרדכי ארוך)

רמז רל

ואסור להתענות עד ו' שעות בשבת (לשון הרי"ף ה, א)⁸³ וכתב ראבי"ה (הל' תענית ס' תתעו) אבל בתפלה ובתלמוד שרי לעסוק ולהתענות, דקיי"ל כרבי אליעזר דאמר (ביצה טו, ב; פסחים סח, ב) או כולו לכם או כולו לגבוה⁸⁴. ותו מר בריה דרבנא⁸⁵ הוה יתיב בתעניתא כולי שתא בר מעצרתא כו'. ושוב⁸⁴ ראייתי בפרק שני דסוכה⁸⁶ דסבירא לן⁸⁵ כרבי יהושע. וכן⁸⁶ פסק ראבי"ה (הל' סוכה ס' תרלו; מגילה ס' תקפא)⁸⁷. וכתב רבינו אלחנן⁸⁷, היושב בתענית הלום ב"ח ישב תענית לתעניתו כמו בשבת⁸⁸.

רמז רלא

וראבי"ה⁸⁸ (הל' תענית ס' תתס) כתב משם רבינו קלונימוס, דאין להתענות בזמן הזה תענית הלום בשבת, משום דאין אנו בקיאים בפתרון חלומות, ואסור הוא⁸⁹.

לזה⁹⁰ אדם תעניתו ופורע. יש מפרשים דהיינו דוקא כשלא קבע זמן, שלא אמר אתענה אותו יום, אבל קבע זמן ואמר אתענה אותו יום אינו לזה. ויש מקשים א"כ למה הוצרך לומר הכא בתענית הלום יתיבנא, לישני ליה אני קבעתי זמן. ואולי שרצה לומר האמת⁹¹. אבל ראייה ברורה היא, מדקאמר לזויף מר וליפרע⁹², ולמה לא עלה על דעתו של ר' יהושע⁹¹ שקבע זמן⁹³, אלא ודאי בכל ענין יכול אדם ללוות תעניתו. והכי קיימא לן בכל ענין בין קבע זמן בין לא קבע זמן דלזה ופורע. וגם כתב ראבי"ה (שם)⁹³ בשם רבי' חננאל (תענית יב, ב על הגליון) דהא דקאמר לזה אדם תעניתו ופורע דוקא היכא דאניס. עיי' פ"ק דתענית⁹². ואי⁹³ נמי דאיכא קצת מצוה, פמ"ק⁹⁴.

אבל⁹⁴ שאר רבותי מפ' אפילו בלא אונס וסכנה אלא שיבא אוהבו ויבקש ממנו שיסעוד אצלו. וכן נר'. ואם הצבור מתענים אין להורות ללוות ולפורע. רוקח.

[דף יב, ב] ר' יהודה אומר המקום ירחם עליך ועל⁹⁶ חוליו⁹⁷ ישראל. תימה דאמרין פרק קמא דר"ה (טו, א) כמאן מצלינן האידינא אקצירי ואמריעי, [ואמרין⁹⁸] כרבי יוסי דאמר אדם נידון בכל יום, משמע ולא כר' יהודה דפליג.

הגמ"ר תחילת רמז תנא

82. כ"י ט: וכן פסק ראבי"ה. וזאמת דין זה אינו נמלא זיראים אלא זרצ"ה הל' תענית (סימן תתס). כ"י ז ש פ ג ו תיצות אלו מוסקות על הדיבור הנא: וכן פסק רא"ם דאסור להתענות עד ו' שעות וכו'. וכן הוא בלגור ס' תא, אמנס נס דין זה דאסור להתענות אינו זיראים אלא זרצ"ה שם ס' תתעו. 83. כ"י ו ש הוצא כלן המשך דברי הירושלמי המובא ברי"ף וברא"ה שם. 84. מאכל עד סוף הקטע ליתא כ"י ג פ, וליתא כ"י ו ז ש ט. 85. ע"פ כ"י ז ט ודפוס קראקא. כ"י ש ודפוס קושטא: דסבירא ליה. כ"י ו: ומיהו ראבי"ה פסק פ"ב דסוכה כר' יהושע. 86. וכן פסק ראבי"ה, כ"ה נדפס וכ"י ז. כ"י ו ט ו ליתא וכו"כ דזרישה (רפח, א) בשם מרדכי ישן של קלף. [וכן בהגהות תלמוד הרמ"א כ"י ל"י: צ"ל אינו]. כ"י ט תיצות אלו נמלאות בסוף הקטע הקודם, ראה שמו"ס שם. [ומש"כ הדרישה שדעת ראבי"ה שהלכה כר' אליעזר, זרצ"ה צסוכה וצמגילה שם מפורש שהלכה כר' יהושע]. 87. בלגור (הל' ר"ח ס' תקפא) הביא את דברי רבינו ושם: רבינו חננאל. 88. קטע זה מופיע בנדפס וכ"י ז ט ו, וליתא כ"י פ ג. 89. ואסור הוא ליתא כ"י ז ט ז רחצ"ה. 90. כ"ל שמו"ס 29. 91. ל"ל: רב אשי, וכן הגיה בגדולת מרדכי. ובהג' תלמוד הרמ"א כ"י: על דעתו שר' יהושע קבע זמן. 92. עי' פ"ק דתענית נוסף ע"פ כ"י ז ט. 93. נוסף בנדפס. כתיב ליתא ולא מליזו שהמרדכי יציא מספר הסמ"ק. 94. נוסף ע"פ כ"י ו. 95. כ"ל בשמו"ס ריש הפרק. 96. בדפוסים וכ"י ז: בתוך חוליו ולפינו בגמ': ועל, וכן תיקן בהגהות הרמ"א. 97. בנדפס וכ"י ט ש נוסף: עמו, ולפינו בגמ' ליתא, וכ"ה כ"י ז ו. 98. נוסף כ"י ט והג' הרמ"א.

אלא מקצתו לכם. וכעין זה כתב בחידושי אנשי שם (סק"ה) בשם גדולת מרדכי. פד. פסחים שם. פה. עיי' בגדי ישע (ס"ק יב) שקטע זה אינו מהמרדכי אלא הג"ה. וכ"כ באליה רבה (ס' רפח) ז"ל: "באגור ס' ת"א לא הביא לפסק הלכה רק תחלת דברי המרדכי, וכן מצאתי במרדכי הקטן מקלף". וראה שנו"ס. פו. כן הוא בכתה"י. ולגרסא זו כוונתו למש"כ הראבי"ה בסוכה (תרלו) שהלכה כר' יהושע. ובהג' הרמ"א תיקן דביצה' ולפי' כוונתו למרדכי בביצה (רמז תרסט) שהביא את דברי ראבי"ה הגי'ל. פז. עיי' בגדי ישע, חידושי אנשי שם (כאן), ואליה רבה (ס' רפח סק"ב) שיישבו את סתירת דברי ראבי"ה, והבי"ח שם כתב שראבי"ה חזר בו. ועיי' דרישה שם. ולהלכה כתבו בית יוסף והרמ"א (ס' רפח, א) שאפילו אם לומד ומתפלל אסור להתענות. פח. וכ"כ בשו"ת מהר"ם (ד"פ ס' קצח), ובהגהות מיימוניות (הל' תענית פ"א אות ט). וכן נפסק בשו"ע (ס' תיה ה, וס' תקסח ה), ועיי' דרכ"מ (שם סק"ג) שהביא את דברי רבינו. פט. עיי' אור זרוע (הל' תענית ס' תז) שהביא את דברי ראבי"ה, וכתב שהמנהג בזמן הזה שמתענין בשבת בעבור חלום. וכ"כ בריקאנטי (ס' קעח), ובהגהות אשרי (תענית פ"א ס' תז). ולהלכה דעת הטור (ס' תקסח) כראבי"ה, אמנם הבי"ח (שם ובס' רפח) הביא את דעת ההגהות אשרי. ובשו"ע (שם ס"ה) הביא את דעת ראבי"ה בשם י"א. ע. וכ"כ האור זרוע (הל' תענית ס' תז). ע"כ הוא לשון הגמ' (תענית יב, א). א. עב. עיי' רשב"א בסוגיין שהביא ראייה זו בשם הראב"ד, ודחאה בשם רבינו יונה. וכ"כ הר"ן (תענית ד, א) בדפי הרי"ף. ועיי' ב"י ושו"ע (ס' תקסח) שהביאו הדעות בענין זה. עג. הו"ד במרדכי (תענית רמז תרלב). עד. עיי' סמ"ק (סוף מצוה צו) שכתב 'ובלבד שיהא צורך קצת'. וכן נפסק בשו"ע (ס' תקסח, ב).

וחמישי ותענית (מז, א) ובהמנהיג הל' תענית (עמ' רעו) ועוד. אמנם הירטב"א תענית יא, ב כתב דלא מיירי כלל בתענית חלום אלא במי שהגיעה אליו צרה דחוקה בשבת והוא רוצה לחזור בתשובה ולהתענות לפי שחושב שזכות שבת תרחם ועי' תיירו להתענות בשבת של עשי"ת, או באופן שהיה עושה ימיו כהגים ורוצה לכבוש יצרו ולענותו בזמן שכולם מתענגים. ובשטמ"ק בברכות שם כתב שיכול להתענות או תענית חלום או תענית תשובה נה. ע"כ בראב"ן. ובפסקי הרי"ף ברכות לא, ב כתב הטעם שהתענית קשה בשבת שהכל מתענגין בשבת והוא מתענה. נט. בשו"ת הריב"ש ס' תקיג הוכיח מכח קושיא זו דטעם היתר התענית הוא דמחמת צערו על החלום תעניתו היא עונג לו יותר מאכילה ושתייה כי יודע שהתענית יפה לחלום כאש לנעורת, אלא דמכיון שעייג את השבת בתענית ולא באכילה ושתייה כדרך שאר בני אדם, להכי צריך למיתב תענית לתעניתה. ומאידך בשו"ת מהר"י ברונא ס' סג כתב דכיון דהוא מתענג בתעניתו לא נקרא שביטל עונג שבת ולא בעי למיתב תענית לתעניתו, ובגמ' מיירי ברי"ה שחל בשבת, עיי"ש. פ. וכ"כ הראבי"ה (הל' תענית ס' תתס). וכ"כ הטור (ס' רכ, רפח, ותקסח). ועיי' בית יוסף (ס' רפח) שהביא מהזהר שצריך להתענות מיד ביום ראשון. ובשם הרשב"א (שם) כתב שדוקא מי שתשש כוחו יכול להתענות ביום אחר. וכן נפסק בשו"ע (שם ס"ד). פא. ל"מ, וראה שנו"ס. פב. כ"כ הרי"ף שם בשם הירושלמי (תענית פ"ג ה"ג), וכ"כ הראבי"ה (שם). וכן נפסק בטו"ש"ע (ס' רפח א), ועיי' ביאור הלכה (שם ד"ה אסור) דהוא איסור מדרבנן. פג. עיי' ב"ח (ס' רמב) וחידושי אנשי שם (כאן סק"ה) שהקשו מהא דאיחא בפסחים (שם) 'אמר רבה הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם' ועיי"ש מה שתי'. ובאליה רבה (ס' רמב סק"ו) כתב שכוונת ראבי"ה להתיר להתענות עד ו' שעות, דלדעת ר' אליעזר לא בעינן בשבת

עליה^{עב}. ותירץ רבינו תם (שם תודה כמאן) דלכ"ע⁹⁹ מתפללים על החולים שיתרפאו כי זה לא נגזר בר"ה מתי יתרפאו, וראיה מחזקיה שהתפלל בחליו, וכן ברכת רפאנו בכל יום, אבל כמאן מצלינן האידינא על הבריאים שלא יחלו כר' יוסי. וקצירי היינו חולים וחלשין, ומריעי היינו רבנן^{עב}. וראיה קצת^{עב} דאמרינן בר"פ הנודר מן המבושל (גדרים מט, ב) אסור¹⁰⁰ בטריית שהחולים טובלים בו פתן, מאן חולים אמר רבא רבנן, רבא למטעמיה דאמר כמאן מצלינן האידינא אקצירי ואמריעי, קצירי ממש, מריעי היינו רבנן, ואליבא דר' יוסי אמרי' יקום פורקן בכל שבת^{עט}.

רמז רלג

[דף יב, א] אין הורגין המאכולת שבת¹⁰¹ ובי"ה מתירין. פי' רש"י (ד"ה מתירין) משום דמבשר אדם¹⁰² היא שורצת, ואינה דומה לאלים ותחשים דפרים ורבים. ומסקנא¹⁰³ דפרעוש הקופצת ממקום למקום אסור להורגה בשבת, דפרים ורבים, ודמיין לאלים ותחשים דמשכן, והצד אותם בשבת חייב הטאת מהאי¹⁰⁴ טעמא כדאמר פ"ה שרצים (לקמן קז, ב). ומיהו¹⁰⁵ אם הפרעוש על בשרו ועוקצו מותר להסירו ולהשליכו, ואין חייב משום צד. והוי כמו קוף¹⁰⁵ תחוב בבשרו, והוי כמפיים מורסא להוציא ממנה לחה, דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, ובמקום צערא שרי לכתחילה¹⁰⁶. וכן פ"ת¹⁰⁷ דמאכולת דשרו בי"ה היינו פרוייל דווקא¹⁰⁶. עי' לקמן בפרק כל כתבי¹⁰⁸.

רמז רלד

כתוב¹⁰⁷ בספר המצות¹⁰⁸ (סמ"ג לאוין סה ע"ג קפו) אשה נדה, ורגילה בחול לתת בגד כעין סינר אחוריה סמוך לבשרה, שיפול דם נדתה עליו ולא ימנפו בגדיה, וקושרתו ברצועות או

בחוט של משי בפניה¹⁰⁸, אסור ללובשו בשבת כדי להוציא לבוש בכרמלית¹⁰⁹, דמשוי הוא ולא מלבוש, דכל¹¹⁰ אצולי מטינוף משוי הוא, ולא דמי למינר שתיקן עזרא דהתם היה כעין בגד לפניו ולאחריה עד למטה לארץ¹¹¹.*

שלטי גבורים החדש

דהתם אותו סינר היה כעין מלגוש כמו צ' מנכסס גלג שוליס, אצל כשאינו בגד רק לאחוריה אינו מלגוש ואסור. ל"א דהתם היה כעין מנכסס מלפניה ולאחריה בגד עד למטה לארץ. (גליון כ"י ו)

הגמ"ר רמז תנא

אפילו¹¹² להבחין בין בגדו לבגדי אשתו. ונראה לאסור מכאן להבחין בין בגדו לבגדי חבירו. תוס'¹¹³ (יב, א ד"ה אפילו).

רמז רלה

[דף יב, ב] אבל מסדר הוא ראשי פרשיותיו. פרש"י (ד"ה ראשי) מריצן בפיו שמתוך שראש הפרשה שגורה בפיו הוא נזכר בכלה למהר, ומסייע¹¹⁴ את השבעה הקוראים בניקודה ובמעמיה ובלחש¹¹⁵. דוקא בלחש אבל לא בקול רם¹¹⁶.

רמז רלו

וגם מכאן דקדק ה"ר שמואל מכוונברק¹¹⁶, שאין לענות¹¹⁷ בקול רם עם שליח צבור, והכי אמרי' במגילה (כא, א) אין שנים קורין בתורה¹¹⁸. ומה שהחזן קורא בתורה, ראה מפרק בתרא דמס' בכורים¹¹⁸ התקינו להקרות את היודע ואת שאינו יודע, כדי שלא לבייש את שאינו יודע¹¹⁹.

עיינ' ¹¹⁹ פרק הקורא את המגילה (מרדכי השלם רמז תתיג). ולא יקרא לאור הנר. מיהו ביום הכפורים מותר כל אחד בלבדו לומר סליחות ותחנונים לאור הנר, דאז אימת שכינה עליו ואימת צבור¹²⁰, ווגם צורך שעה להרבות תחנונים¹²¹. אבל ליל יום טוב שחל להיות בשבת אין החזן אומר מעריב ופיוט לאור הנר בתוך המחזור ביחיד, שאינו צורך שעה כל

99. דנפוסים: דלעולם, ותוקן בהגהות הרמ"א ע"פ מ"י, וכ"ה צ"י ז ט. 100. מאלן עד תיבת 'פתן' מיותר. 101. לפנינו נוסף: דברי ב"ש. 102. נדפס וכ"י פ ג נוסף: קאתו והיא. צ"י ז ט וצ"ש" לפנינו ליתא. 103. צ"י ז: ומשמע. צ"י פ ג: ומסקינן. 104. 'מהאי טעמא כדאמר פ"ה שרצים' נוסף ע"פ צ"י ז ט. 105. ע"פ צ"י ז ט. נדפס: חין. 106. ע"פ צ"י ז ט ש ו. צ"י ו נוסף: והאמת כן הוא דאסור להרוג פולצא ומותר להרוג פויילא. נדפס: וכ"כ ר"ת מאכולת שכתב פויילן שרי להורגו ופולצ"ה אסור. דנפוס קושטא וולילא ליתא לתיבות זכ"כ ר"ת אלא: אצל מאכולת וכ"י. דנפוס אמטרדס הוסיפו: זכ"כ ר"ת, והשליחו את תיבת אצל. ובהגהות הרמ"א תיקן להשמיט תיבת אצל. 107. כנ"ל שנו"ס 29. 108. כסמ"ג ו: משיחה לפניו. 109. נספר התרומה: ללבושו בשבת וללכת בר"ה דמשוי הוי. ונמפתח הסימנים שם כנפנים. 110. שם נוסף: כדמוכה בפי' דשבת דכל וכו'. 111. כן הוא כסימני סה"ת. נסה"ת צפנים: אותו הסינר היה דרך מלבוש שהבגד היה בין לפניו בין לאחוריה משום צניעות כמו מנכסיים בלא שוליס, אבל אותו שאין בגד רק לאחוריה אין מלבוש ומשוי הוא ואסור. צ"י ו הביא את צ' הנוסחאות. 112. כנ"ל שנו"ס ריש הפרק. 113. הליון נוסף ע"פ צ"י ז. 114. כן הוא צ"ש" לפנינו וכ"י ז ו ג. דנפוסים: ומסייע למחר. בהג' הרמ"א: למחר מסייע. או: מסייע מהר. 115. נדפס וכ"י ג פ הוצא כלן ד"ה זכן הדין צלילי הנמלא צרמו הבל. בהג' הרמ"א לין להעציר קטע זה לשם. וכן הוא צ"י ו. 116. כ"ה נדפס וכ"י ג נ. צ"י ז: ואומר ה"ר שמואל בן ר"ב מאן. 117. כ"ה נכתב. נדפס: לומר. 118. זלגור ס' קל: מסכת סופרים. 119. נוסף ע"פ צ"י ז. 120. ואימת ציבור איתא נדפס וכ"י ז ו ונסה"ת. וליתא צ"י פ ג. 121. נוסף נדפס וכ"ה נסה"ת. נכתב: ליתא.

ע"ה. וסבר שהכל נידונין בראש השנה. ע"ה. ע"י בגדי ישע (סק"ה) בביאור דברי רבינו. ע"ה. ראה הגהות הב"ח (על התוס' בר"ה שם) שפי' שעל קצירי מתפללים שיתרפאו לכו"ע, ועל מריעי דהם רבנן מתפללים שלא יחלו כר' יוסי. ע"ה. צ"ע אמאי הוה ראה קצת הרי כן הוא מפורש בגמ' שם. ע"ה. ע"י רמ"א (ס' רפד, ז) שכתב 'ונגהגין לומר יקום פורקן ואין בזה משום איסור תחינה בשבת'. ובביאור הגר"א ציין לדברי רבינו. וראה בפירושי סידור התפילה לרוקח (ס' צח). פ. לקמן (קז, ב). פ"א. מכאן עד סוף הרמז הוא מספר התרומה (הל' שבת ס' ריח) בשם הרב רבי יוסף ברבי משה [הר"י פורת]. והו"ד בשבלי הלקט (ס' קכה), ובאור זרוע (הל' ע"ש ס' לא). פ"ב. וכ"כ התוס' (קז, ב ד"ה הצד), והגהות מיימוניות (הל' שבת פ"י אות ש). וכן נפסק בטוש"ע (ס' שטז ט). ועיי"ש שמותר לצודו ואסור להורגו, וראה לקמן במרדכי (רמז תב). פ"ג. בתשובה, הובאה בארוכה באור זרוע שם. פ"ד. וכ"כ בספר התרומה שם בדעת רש"י, וכ"כ התוס' בסוגיין בשם ר"ת. ובשם הרב יוסף מאורליינש כתבו

שפירש להיפך. וראה בארוכה בתשובת ר"ת שבאור זרוע שם. פ"ה. מקור דברי הסמ"ג הם מספר התרומה (הל' שבת ס' ריז). והו"ד בהגהות מיימוניות (הל' שבת פ"ט הכ"ב). וכן פסקו המג"א (ס' שא סק"כ), ומשנ"ב (שם סק"ג). פ"ה. עד כאן דברי רש"י. פ"ז. וכן נפסק בטוש"ע (ס' קמא ב). וע"י בית יוסף שם מ"ש בשם הוזהר. וראה תוס' (בי"ב טו, א ד"ה שמונה) שכתבו לגבי המנהג שהיה בזמן התלמוד שהעולה לתורה היה קורא, דעת ר"ת שהחזן אינו קורא כלל משום שאין שנים קורין בתורה, ודעת ר"י שהחזן מסייע לקורא בנחת. וע"י שבולי הלקט (ס' לו) שהביא תשובת ר' נטרונאי גאון שהחזן יכול לסייע לקורא בין בקול גדול ובין בקול נמוך, אולם כתב שינמיק קולו ולא יגביה קולו כמו הקורא. וע"י ראבי"ה (מגילה ס' תקנא). פ"ה. לפנינו (פ"ג מ"ז). וראה תוס' (ראש השנה כז, א ד"ה אבל) בשולי הגליון. פ"ט. וכ"כ תוס' (מגילה כא, ב ד"ה תנא, ומנחות ל, א ד"ה שמונה ועוד). וע"י רא"ש (מגילה פ"ג ס' א) שכתב טעם אחר. צ. וכן נפסק בשו"ע (ס' ערה ח).

כך לומר פיוט^{123א}. אבל¹²² מסדר ראשי פרשיות מתוך שראש הפרשה שגורה בפיו הוא נזכר בכולה. וכן¹²³ הדין כליל א' של פסח שחל להיות בשבת, אסור לומר ההגדה ביחיד, אלא יקרא אחר עמו^{123ב}. ואיש שאינו יודע לקרות או אשה, אין מועילין לעיין עמו^{123ג}. ואם בעיון ראש כל הפרשה ופרשה יודע לגמור כולה בחוץ^{123ד}, טוב הדבר כדפרישית^{123ה}. **ספר התרומה**¹²⁴ (הל' שבת ס' ריט).

לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה כו'. מכאן¹²⁵ משמע דאם שתה הבעל תחלה מותרת אשתו לשתות אחריו, דלא יאכל תנן והוא הדין לא ישתה, ולא תאכל ולא תשתה לא תנן. ומעמא שיצרו של איש¹²⁵ גדול ומהרהר אחר שתייתה. וכתב ה"ר ישראל משום¹²⁶ ה"ר שמואל מבונבערק דאם מריקין כוס ששתתה בו לתוך כוס אחר מותר לשתות¹²⁷ אחריה¹²⁸. וכן אם שתתה מקנן יריקנו לתוך כוס וישתה¹²⁸. ודוקא בפניו אסור¹²⁹ דומיא דהצעת המטה דפרק אע"פ (כתובות סא, א) פ'.

וגם¹²⁸ כתב קא שאחר ימי ליבונה ליכא הרגל עבירה, וטוב הוא שיאכל עמה כדי שירצנה לטבול, דמאחר שיכולה לטבול לא שביק היתירא ועביד איסורא, דאפילו מומר אוכל נבילות לתיאבון מותר לאכול משהימתו (הולין ג, ב), הכא לא כ"ש ק"י. וההיא עובדא דאמר ברוך המקום שהרגו וכו' (דימי¹²⁹ ליבונה הוה, י"ל דישן שאני) י"ל ק"י דבימי ליבון היה, א"נ

משום דישן עמה. (ראב"ן הל' נדה ס' שלה).

רמז רלח

[דף יג, א] אף¹³⁰ נדה היא כבגדה והוא כבגדו אסור. פסק רבינו ברוך¹³¹ בספר התרומה (הל' נדה ס' ז) שאסור לבעול לאכול על השולחן שאשתו נדה אוכלת, אלא אם כן יש שינוי¹³² או ישים כבר לחם או קנן בין קערה שלו לקערה שלה לעשות היכרא*¹³³. דהא

שלטי גבורים החדש

ר"ק' אומר אם רגילין לאכול ביתד כשהיא טעורה נקערה אחת אז זימי נידותה יש שינוי דיי שאוכלת נקערה אחת לזדה, אבל אם רגילה אפילו כשהיא טעורה לאכול נקערה לזדה אז לריך לאכול על שולחן אחר זימי נידותה. פסקי מהר"ס ק"א. (גליון כ"ו ו שלטי גבורים)

אע"ג דאיכא דיעות¹³⁴.

וחכמי¹³⁴ נרבוה ק"י אוסרין לנדה לאכול בשלחן של בעלה, ודרשי¹³⁵ אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך (תהלים קכח ג) פ'. וכן¹³⁶ כתב בספר צפנת פענח¹³⁷ משום רש"י שאסור לישב על כסא ארוך אשר אשתו נדה יושבת עליו ק"י.

והכי איתא בשאילתות דרב אחאי (פרשת אחרי סימן צו ד"ה ברם צריך שפחה) ק"י, אשה נדה אסורה למיכל על פתורא דגברא¹³⁷, כדתנן (לעיל יא, א) לא יאכל הזב עם הזבה.

122. אבל וכו' בכולה נוסף ע"פ כ"י ז ו. 123. ראה לעיל הערה 115. 124. התמימה נוספה ככ"י ז ט. 125. כ"ה צכתה"י וסג' הרמ"א. 126. ה"ר ישראל משום נוסף ע"פ כ"י ז ט ו. 127. לשתות אחריה כ"ה צנדפס וכו"י ז. ככ"י ג פ: מותר גרילה. ככ"י ו: מותר לשתות בתוך הכלי הנירק. 128. קטע זה נוסף מכ"י אושטרין והוצא בהג' הרמ"א כלן. ככ"י ו וצלט"ג הוצא להלן אחר ד"ה זכ"ג צנשר ונצינה והוא המשך דברי רז"ה המוצא"ס. 129. המוסגר הוא נוסחת הג' הרמ"א, ותוקן ע"פ כ"י ז ט. 130. לפנינו: אף אשתו נדה. 131. ע"פ כ"י ז ט. צנדפס וכו"י ג פ: כתוב בס' המצות (סמ"ג לאוין ק"א עמ' קכ). וצנדפס נוסף: [ובסה"ת]. 132. צסה"ת: שום שינוי. 133. צנדפס נוסף צסוגר"י: היכא, וצכתה"י ליתא. 134. קטע זה וכן להלן ד"ה זכ"ה איתא' איתא' צנדפס וכו"י ז, וליתא ככ"י ג פ. 135. ע"פ כ"י ז. צנדפס: ודרשינו. 136. צנדפס קטע זה מוצא לפני הקטע הקודם. וכו"י ו הוצא לאחר הקטע בזה. ככ"י ז ט כלפנינו. ככ"י ג פ ליתא זכ"ג חלל: ובספר. 137. ע"פ כ"י ז והשאלתות. צנדפס: דבעלה.

ישכח שהיא זבה וסבר דטהורה היא ויבוא עליה". ובדרכי משה (סי' קצה סק"ח) הביא דין זה דראב"ן בשם ראב"י, וכן הוא בציוני הרמ"א (סעי' יד), אמנם באמת אין זה דעת ראב"י אלא דעת ראב"ן. [ומקור הטעות הוא משלטי הגבורים הישן שבנדפס (סק"א) שהביא הג"ה זו לאחר דברי ראב"י המובאים בהמשך (ד"ה וה"נ בבשר וגבינה) וראה בהערות הר"ד דבליצקי לראב"י שם]. ועי' ב"ח ש"ך וט"ז שם. ק"ה. ראה שנו"ס. ודברי ראב"ן מתבארים בספרו שהוקשה לו כקושית הראשונים מה החילוק בין ימי נידותה לימי ליבונה, ותי' שהוה קודם תקנת ר' זירא ואיירי שראתה בימי ליבונה אחר ימי נדוטה והיתה שומרת יום כנגד יום, ועוד תי' שהוה לאחר תקנת ר' זירא ואיירי לאחר ז' נקיים שראויה לטבול, ומה שאמר לה ברוך המקום שהרגו לא על האכילה אמר אלא על השינה בקירוב בשר. ולגר' הג' הרמ"א צ"ע מה הוקשה לו משם והרי כאן התייר רק לאחר ימי ליבונה. ק"ה. כל זה מספר התרומה שם. וכן נפסק בטוש"ע (יו"ד סי' קצה ג). ודעת הרמב"ם (הל' איסורי ביאה פ"א הי"ח) שאין איסור אלא באכילה מקערה אחת, והראב"ד השיג עליו וכדעת ספר התרומה. ק"ה. הובאו דבריהם בראב"י (נדה סי' קעג), ובאור זרוע (נדה סי' שס). ק"ה. בפשוטו דעת חכמי נרבוה היא כדעת ספר התרומה לעיל. ועי' לחם ושמלה (סי' קצה סק"ו) משי"כ בזה. ועי' בגדי ישע (סי' יח). ק"ה. בתרוה"ד שם: ספר הפרוס. וכן הוא שם בפסקי נדה (דף ב, א ודף ה, א). ק"ה. דין זה הובא בשם רבינו בתרוה"ד (סי' רנא), בית יוסף ורמ"א (סי' קצה, ה). ועי' נקוה"כ (שם על הט"ו סק"ו) ב' ביאורים בטעם האיסור. ק"ה. דברי השאלתות הובאו בבעלי הנפש תחילת שער הפרישה, ובהשגות הראב"ד (הל' איסורי ביאה פ"א הי"ח). ק"ה. הובא בדי"מ יו"ד קצה, ג. ק"א. דרשות מהר"ח או"ז סי' כב.

רמז רלח

כת"י

הגמ"ר תחילת רמז תנב

וה"נ¹³⁸ ק"ב בבשר וגבינה כיון דתניא ק"ג דאפילו להעלות הבשר עם הגבינה על שלחן אסור, כ"ש דאסור לאוכלו ק"ד. וקצרו של דבר כשאין מכירין זה את זה אפי' בלא שינוי מותר, וכשמכירין אפי' ע"י שינוי אסורים על שלחן אחד. וכל היכא שאין מורגלים זה עם זה, קרי אין מכירין זה את זה. על כן כשר הדבר כל היכא דמכירין זה את זה שיאכל האחד במפה לבד בחיקו, או על שלחן אחד. ואע"ג דאמר הכא (יג, א) הכי השתא, התם גבי אכסנאין המכירין זה את זה דעות איכא שינוי ליכא, והוה משמע דאפילו היכא דמכירין זה את זה מותרין ע"י שינוי, וה"ה גבי נדה ובעלה, ההיא דיהויא בעלמא, כלומר מהכא לא תפשוט לאסור נדה ובעלה ע"י שינוי, דאיכא למידחי, אבל לפי המסקנא דפשוטין דאפילו בדעות ושינוי אסרינן, איכא למימר ה"נ באכילה ע"י שינוי ק"ט. **קצרת מראבי"ה סי' קעג**¹³⁹.

עיין פרק כל הבשר (הולין רמז תרפב).

[דף יג, ב] **אפילו ק"ט באצבע קמנה לא נגע בי**. רש"י ק"י היה נזהר מלהושיט מידו¹⁴⁰ לידה שום דבר. וקצת משמע כן בפרק אע"פ (כתובות סא א) אביי הוה מנח ליה אבי סדיא, רבא הוה מנח ליה אשרשיפא. ור"י פ' היינו דוקא הושמת כוס יין שהוא דבר חיבה ק"ח, אבל¹⁴¹ המחמיר תבוא עליו ברכה. **בימי ליבונין מהו אצלך**. אומר ר"ת (תוס' ד"ה בימי) מה שהקיל החסיד בימי ליבונה יותר מבימי נדותה, לפי שהיו רגילין למבול אחר ז' ימי נדות משום טבילה בזמנה, ואח"כ סופרת ז' נקיים משום חומרא בעלמא, ולכך היה מיקל בהם. אבל עכשיו שאינן מובלות בינתיים, אסורות מיום¹⁴² הראיה עד שתטבול, ואין לחלק כלל בין ימי נדות לימי ליבון¹⁴³ ק"ט.

נוסח הנדפס וכ"י ג פ

והר"ם¹⁴⁴ כתב דצריך לזוהר דאם יש שתי ממות ורגלי האחת

נוגעת בחברתה שלא ישכב הוא באחת ואשתו נדה באחרת אם לא ישימו הפסק בינתיים ק"י.

נוסח כ"י ו

ו"ג כי אתא ר' דימי א"ר יוחנן מטה אחת הוה במערבא. ופי' הר"ם מאיוורא, מטה אחת היתה לה בפני עצמה, אך היתה נוגעת בממתו, וזהו לשון, במערבא לשון ערבוביא קכ"א, ועל זה נענש. וא"כ צריך לזוהר דאם יש שתי ממות ורגלי האחת נוגעת בחברתה, שלא ישכב הוא באחת ואשתו נדה באחרת אם לא ישימו הפסק בינתיים. (ע"כ נוסח כ"י ו)

רמז רלט

[דף יז, ב] **ובולן ב"ה מתירין עם השמש**. א"כ מותר לתת בגדיו ע"ש עם השיכה לתקנן, או יריעה לארוג, אע"פ שעושה¹⁴⁵ מלאכה בשבת, דכיון שהנכרי עושה מלאכה בביתו של נכרי, לא מינכרא מילתא שהיא מלאכת ישראל (סה"ת סי' רכא), כמו¹⁴⁶ עורות לעבדן וכלים לכובס, שבית הלל מתירין עם השמש.

רמז רמ

[דף יח, ב] **הנה"ה**¹⁴⁷. **גיגית נר וקדירה מאי אמר ליה אפקורי מפקר להו**. אע"ג דאמרינן בנדרים (מה, א) דהפקר בפני שלשה, הכא סתמא מפקר להו. ואין לסמוך על זה להשכיר סוס לנכרי ולהפקירה, דהכא שאני דאי אפשר בענין אחר. ועוד שאין הדבר מפורסם. **ע"כ לשון התוספות פרק קמא דשבת** (יה, ב ד"ה דמפקרא).

וכן כתבו קכ"ז ו"ל, ואם ישראל השכיר או השאיל בהמה לנכרי ועכבה אצלו בשבת, צריך להפקירה בפני שלשה דמסתמא לא מפקיר לה קכ"ז, **עכ"ל קכ"ז**.

רמז רמא

ולהנהיג¹⁴⁸ נכרי לרכוב על סוס בשבת לא ידעתי איסור, דכשום מקום לא מצינו שגזרו על שבתה¹⁴⁹ דרבנן, דרכיבת סוס דרבנן הוא כדמשמע הכא (עבודה זרה מז, א), שהחי נושא את עצמו קכ"ה. **ע"כ לשון [תוס'] שאנן פ"ק דע"ז על הלכה כבן בתירא קכ"י**.

138. כג"ל בשנו"ס ריש הפרק. בהגמ"ר נוסף: תוספות. ככתה"ל ליתא. 139. כן הו"ל בראב"ה לפנינו. בנדפס: (*ע"ב) [*קע"ב]. ככ"ז ז ט: קצב. 140. כ"ה ככתה"ל. בנדפס: ידו. 141. בהגהות הרמ"א נוסף: אבל לא מים והמחמיר. 142. כסה"ת: כיום. 143. ככ"ז ט נוסף: עכ"ל. 144. ראה נוסח כ"י ו. בנוסח אוטורידי (ז ט) ליתא כלל קטע זה. 145. כ"ה ככתה"ל וסה"ת. בנדפס: שידוע שהנכרי יעשה. 146. משפט זה מופיע בנדפס וכ"י ג פ (ריינוס), וליתא ככ"ז ז ט (אוטורידי) ובספר התרומה. 147. רמזים רמ-רמ"א הן מהגהות מהר"ש שלילטט, וכמו שנתבאר לעיל הערה 62. 148. ראה הערה קודמת. 149. בהגמ"ר: שבות וע"ש בשנו"ס.

שהעולם נוהגים איסור בכל אופן, וצ"ע לדבריו בפתחי תשובה (שם ס"ק יא). **קכ"א**. הנה לפנינו בגמ' איתא "כי אתא רב דימי אמר מטה חדא הוא, במערבא אמרי אמר רב יצחק בר יוסף סינר מפסיק בינו לבניה". אמנם הר"ם מאיוורא גירסתו היא 'מטה אחת הואי במערבא' ולא גרס תיבת 'אמרי', ופירש שהמטות היו נוגעות אחת בחברתה והיו בערבוביא. ועולה מגירסת הכת"י מקור מחודש לאיסור זה שרגלי המיטות יגעו אחד בשני. ועוד שדין זה אינו ממהר"ם וכגירסת הנדפס, אלא מהר"ם מאיוורא. **קכ"ב**. תוס' ישנים (שם), ובכ"י של המרדכי אריך הובא כן בשם תוס' טוך. דיבור זה נכפל בהגמ"ר רמז תסד בשם גליין. **קכ"ג**. בתוס' יח, ב (ד"ה דמפקרא) כתבו להיפך, דאע"ג דבעלמא בעינן הפקר בפני שלשה הכא לא בעינן דמסתמא מפקיר להו. **קכ"ד**. ע"י ב"י (סי' רמו ד) שדייק מדברי רבינו שלכתחילה אפילו אם מפקיר בפני שלשה אסור, וכתב דיש לדחות עיי"ש. **קכ"ה**. דברי רבינו הובאו בבית יוסף (סי' שה), וכן נפסק בשו"ע (שם כב). וע"י ב"י (שם) שכתב שאפשר שהירושלמי (ביצה פ"ה ה"ב) פליג. וראה בהגמ"ר (עירובין רמז תקכח) שהביא את דברי הירושלמי. ע"י ביאור הלכה (סי' שה יא ד"ה ופוקק) שדן בדברי רבינו. **קכ"ו**. הנה לשון זה ליתא לפנינו בתוס' שאנן שם. אולם כתב

ק"ב. קטע זה מקורו בראב"ה (הל' נדה סי' קעג) כמובא בסוף הסי', ושם עיין זה מובא בארוכה, וכאן הוא ליקוט של עיקרי הדינים. ק"ג. דעת ב"ה במתני' (חולין קד, ב). ק"ד. כוונת ראב"ה להוכיח מינה שהיכר לא מהני, והראיה צ"ע. וראה בהערות הר"א אפטוביצר לראב"ה שם. **קט"ו**. וע"י לעיל שכתב בשם ספר התרומה שמהני שינוי. וע"י תוס' (חולין קז, ב ד"ה כעין) שדנו בזה, ובטור יו"ד (סי' פח) הביא את ב' הדעות, ובשו"ע (שם סע"ב) פסק שמהני. ובביאור הגר"א (שם) ציין לדברי הגמ"ר כאן שאסור, ועיי"ש שמיישב את קושית ראב"ה. **קט"ז**. דיבור זה הוא קיצור מספר התרומה (הל' נדה סי' פט). ק"ז. מחזור ויטרי (סי' תצט). וכ"כ בשמו תוס' (שבת יג, ב ד"ה בימי, וכתובות סא, א ד"ה מחלפא). וכן נפסק בטוש"ע (יו"ד סי' קצה, ב). ק"ח. עד כאן איתא בסה"ת שם. **ק"ט**. וכ"כ בספר התרומה (הל' נדה סי' צ). **קכ**. וכ"ה בבית יוסף ורמ"א (יו"ד סי' קצה ו). וע"י הפארת צבי (סק"ז) שהאריך בדברי רבינו וכתב שעיקר האיסור הוא באופן שרואים אחד את השני שעיי"ז יבואו להרגל דבר, אבל אם רגלי מטה אחת נוגעים בראש המטה השניה אין איסור דאינם רואים אז"ז. אמנם לגרסת כ"י ו עולה שהאיסור הוא מדינא דגמ' ומשום לא תקרב, ולא דוקא כשרואים אז"ז. ועיי"ש

רמז
מב

[דף יח, א] ומניחים קילור בעין¹⁵⁰ ואיספלנית ע"ג המכה כו'. ואם נפלה האיספלנית בשבת לא יחזיר, דהא תנן פרק המוצא תפילין (עירובין קב, ב) מוזירין רטיה בשבת במקדש אבל לא במדינה, ודוקא נפלה על הארץ, אבל נפלה על הכלי מוזירה, כדאיתא התם קכ"ז.

והא דשרי פרק שמנה שרצים (לקמן קה, ב) לתת קילור אפילו בשבת, וי"ל¹⁵¹ דהתם בצלול והכא בעבה ושייד למגור משום שהיקת סמנין, ותדע דקתני הכא דומיא דאיספלנית קכ"ח. א"נ דהתם מיירי לתת ע"ג העין והכא מיירי בתוך העין, ולכך דוקא מע"ש ולא בשבת קכ"ט. וא"נ¹⁵² לקמן מיירי באדם בריא ואינו מניח לרפואה אלא לתענוג, וליכא למיחש לשהיקת סממנים, והכא מניח בעין לרפואה.]

שלטי גבורים החדש

מה ששאלת אם מותר לכוך ללול בשבת למי שלקה בללשו. כ"ל דשרי ללא חסרו ללא גמי משום דמסי. וכי פריך (עירובין קד, א) לשמעין ללול א"ע"ג דליכא למימר דאלטרין גמי משום דללא צמדינה, מ"מ הוה ליה לאשמועינן ללול שהוא חידוש גדול במקדש ללא כגמי, ומשני אגב אורחיה קמ"ל דגמי מסי, אכתי מאי משני, לשמעין ללול והוה קמ"ל אגב אורחיה דללול מסי. והוה הבל לומר דפשוט היה להס ללול מסי יותר מגמי. וצירושלמי פרק כל כתבי (שבת פט"ז ה"א) א' גבי רבי שלקה בללשו ונתן עליו ספוג יבש וכרך עליו גמי, וקאמר ילמדנו רבי דספוג לא מסי, ולכאורה ה"ה ללול, אלא גמי דוקא נקט שיש כח בשיער. ושלוש שמשון בר' אברהם זלה"ה. (שלט"ג על הגמ"ר וגליון כ"ו)

רמז
רמד

רמז רמג מובא בהמשך עמוד זה **הגה"ה**¹⁵³ קלא. תנו רבנן (עירובין קב, ב) רטיה שפירשה מעל גבי מכה בשבת מוזירין אותה בשבת. רבי יהודה אומר אם הוחלקה למעלה דוחקה למטה למטה דוחקה למעלה, ומוגלה מקצת רטיה ומקנה פי המכה, ורטיה עצמה לא יקנה מופני שהוא ממרה והייב חטאת. א"ר חסדא מחלוקת שפירש ע"ג כלי, אבל ע"ג קרקע דברי הכל אסור להחזיר. וקיימא לן

כת"ק, ואע"ג דרב יהודה פסק כר' יהודה, הא רב אשי שהוא בתרא עבד עובדא כת"ק. עב"ל רי"ף פרק המוצא תפילין¹⁵⁴ קלב (עירובין לה, א).

אבל¹⁵⁵ לבי"ה לית להו שביתת כלים ושרו. (לשון הרי"ף ג, ב). וכן פסק ר"ת¹⁵⁶ (תוס' ד"ה והשתא) כרב יוסף, דאוקי ברייתא דאין נותנין הטין לתוך הריחים משום שביתת כלים וכו"ש היא, ואנן קיימא לן כב"ה, ואם כן מותר לתת הטין לתוך הריחים מע"ש ונמחנין¹⁵⁷ בשבת, ואע"ג דמידי דפרהסיא הוא שהרי משמעת קול אפ"ה שרי.

ומכאן הביא רביה רבינו תם (תוד"ה אין נותנין) להתיר קיבולת שהנכרי מקבל¹⁵⁸ לבנות ביתו של ישראל. ועוד הביא רביה מפ"ק דע"ז (כא, ב), ומר"פ מי שהפך (מו"ק יב, א) וע"ש. ור"י אמר דאין ראייה, דהתם¹⁵⁹ המלאכה נעשית מאיליה קל"ג, ובסוף פרק (כל הכלים) [כל כתבי (עמ' ק) אפרש.

וב"ה לית להו שביתת כלים ושרו. (ר"ת) [ר"ח¹⁶⁰] פסק כרבה דאוקי ברייתא¹⁶¹ דאין נותנין הטין לתוך הריחים אפילו כב"ה ומשום השמעת קול¹⁶² קל"ד.

אבל¹⁶³ שביתת כלים אין איסור לבי"ה, ואפילו עביד בכלי מעשה, וא"כ מותר להשאיל¹⁶⁴ קרדומו או מחבתו לנכרי¹⁶⁵, ואף על פי שעושה בו הנכרי מלאכה¹⁶⁶, וגם עביד בכלי מעשה¹⁶⁷. אבל להשכיר לו הכלי מערב שבת אסור, מפני שנראה כשכיר שבת, אפילו שוכרו לשבוע או לחדש. אבל ברביעי או בחמישי מותר לשכור לנכרי לשבוע שלם. אבל ליום אסור אפילו ברביעי, כמו¹⁶⁸ שוכר לשמור פרה אדומה, ולשמור הזרעים לעומר, דשכיר יום אסור, דנראה כשכיר שבת. ושכיר חדש ושבוע שרי לקמן פרק (השוואל¹⁶⁹) [הזהב ב"מ נה, א]. אבל בשבת עצמו אסור אפילו להשאיל את הכלי קל"ה.

אבל בהמתו אסור להשאיל ולהשכיר לנכרי אפילו בד', אם ברור לו¹⁷⁰ שיעשה בה מלאכה בשבת¹⁷¹ קל"ו, שנאמר (שמות כג, יב) למען ינוח¹⁷² ורביה¹⁷³ דת"ר (יט, א) לא ישכיר אדם

הגמ"ר
רמז תנב

150. גנדפס וכ"ז ג נוסף (גנדפס מוקף בסוגריים): כו' מע"ש. 151. י"ל וכו' אי נמי ככ"ז ז ט ג פ ליתא. 152. נוסף ע"פ כ"ז ז ט, והוא מדברי התוס' יח, א ד"ה ומתרפאת. 153. הגה"ה זו היא מהר"ש שליטט וכמו שנתבאר לעיל הערה 62. גנדפס הוצא לחצר רמז רמג. ובהג' הרמ"א ל"ן שמקומה כאן. 154. לפנינו שם בשינויים. 155. כ"ל צריש הפרק. 156. ככ"ז ט: ר"ת ור"י. 157. ע"פ כ"ז ז ט. גנדפס: וטוחנן. ככ"ז ו: וטוחנן אותו. 158. ככ"ז ו נוסף: עליו. 159. ע"פ כ"ז ז. גנדפס: מהתם (*דרחים) [*ומרחיים נמי אין ראייה]. ככ"ז ט: דאין ראייה מרחיים, דהתם. 160. ע"פ כתה"י. גנדפס: ר"ת. וצאמת דעת ר"ת דהלכה כר' יוסף כמבואר בקטע הקודם וצתוס' (ד"ה והשתא), וצאור זרוע (הל' ע"ש סי' ז), ועוד. ודעת ר"ת שהלכה כרבה כמבואר צפ"י ר"ח על הגליון וכן כתבו בשמו התוס' (ס). 161. ע"פ כתה"י. גנדפס: מתני'. לפנינו הוה כתוספתא סוף פ"ח, הוצא גמ"י יח, א. 162. ככ"ז ו נוסף: וא"כ אסור לתת חיטין לתוך הרחיים מע"ש וטוחנן אותן בשבת. 163. ע"פ כתה"י. גנדפס: ומשום שביתת. 164. ככ"ז ו נוסף: בחנם בלא שכירות. 165. שם נוסף: מע"ש. 166. שם נוסף: בשבת. 167. שם נוסף: ובלבד שיצא הגוי מפתח של ישראל מבעו"י. 168. ע"פ כ"ז ז ט ו והג' הרמ"א. בדפוסים וכ"ז פ ג: כגון. 169. כ"ה צתה"י. 170. ככ"ז ז: אם סבור. 171. ככ"ז ו נוסף: משום דשביתת בהמה בהדיא כתיבא. 172. גנדפס מוצאת כאן ההגה דלעיל 'תמו רצנן רטיה'. 173. כ"ל צתה"י ריש הפרק. תיבת זרוא'ה נוספה ע"פ כ"ז ז וקה"ת.

(כד). קלא. רמז רמג מובא בהמשך. קלב. וכ"כ הרי"ף (שבת נג, ב), ועי' ב"י (סי' שכח) מש"כ בזה. קלג. וכ"כ בספר התרומה (סי' רכא). וראה גם לקמן (רמז רמ"ז בהג"ה). קלד. ולהלכה דעת השו"ע (רוב, קלד). דל"א חיישינן להשמעת קול, והרמ"א כתב שנהגין לכתחילה להחמיר. קלה. דיבור זה הוא קיצור מספר התרומה (הל' שבת סי' רכא), והובא בסמ"ג (לאוין סה, עמ' רז, רח), ובב"י (רמו, א) בשם רבינו, וכן דעת תוס' (יט, א ד"ה לא ישכיר) וכן נפסק בשו"ע שם סעיף ב. קלו. עי' ב"י (סי' רמו ה) שהביא בשם כל בו (סי' לא) שאם התנה שתנוח בשבת מותר להשכיר שלשה ימים קודם השבת, וכתב שמדברי רבינו

שם (יד, ב) שגם לדעת רבנן דבן בתירא אין איסור למכור בהמה לנכרי אלא בסוס המיוחד לעופות. ועי' תוס' (שבת צד, א ד"ה בסוס). קכז. דעת הרי"ף (לקמן רמז רמד). וכן נפסק בטוש"ע (סי' שכח כה). קכח. וכ"כ הרא"ש (סי' לג), והר"ן (ו, ב). וכן נפסק בשו"ע (רוב, ה). ועי' תוס' (יח, א ד"ה ומתרפאת) ותוס' ישנים (שם) חילוקים נוספים. קכט. וכ"כ הסמ"ג (לאוין סה, עמ' רז), ומקורו מספר התרומה (הל' שבת סי' רמב). קל. ראה בשלטי גבורים החדש את תשובת הר"ש. וכן דעת תוס' (עירובין קד, א ד"ה לישמעינן) בשם ר"י, וסמ"ג (לאוין סה, עמ' קנד). ובב"י (סי' שכח) הביא את דברי רבינו, ועי' ביאור הגר"א (שם

כליו לנכרי מע"ש וכו' ובה' מותר, ואיסור לא הוא משום שביתת כלים, דהא אינו אסור לב"ה כדפרישית לעיל, אלא משום דקרוב לשבת כל כך נראה כשוכרו לשבת עצמוקלי.

(ספר התרומה סי' רכא).

ואפילו לב"ש דאמרי בתלמודא (יה, ב) שמועיל הפקר בשביתת כלים, זהו דוקא בכלים¹⁷⁴ שאי אפשר בלא הם, כגון נר הדולק בשבת וקדירה שעל¹⁷⁵ גבי כירה, אבל לא בשאר כלים קלי, ק"ו בבהמה¹⁷⁶ שלא יועיל. (וכתוב) וכן כתוב¹⁷⁷ קלט בספר המצות (לאיון סה, עמ' רי) בשם רבינו שמשון משנין ואיש ירושלים¹⁷⁸.

רמז רמה

ומיהו אם אמר ליה קמ"ב בהמתני קנויה לך מותר¹⁷⁹ קמ"א, (אור זרוע הל' ע"ש סי' ב).

ומה¹⁸⁰ שנהגו להשכיר סוסייהם, ומפקירים, אינו נראה היתר בשבת, ועוד שהדבר מפורסם קמ"ב.

אבל¹⁸¹ שאלה בחנם מותרת בכלים אפילו מע"ש¹⁸², כמו שמוכיח לקמן בשמעתין.

וברוקח (הל' שבת סי' מא) פסק דכלי מעשה אפי' השאילו באמצע השבוע צריך ליקחנו בע"ש קמ"ג.

וישאלתם¹⁸³ קמ"ד, יהודי שהיה לו תנור אחד בחצרו ברשותו אצל קירות ביתו וממנו פרנסת ביתו, ויש לו שכיר גוי שהיה מחממו לישראל ולגויים, ובאו אנשי הפחה שרי האופים ופייסו את ראובן להכניסם לביתו והם יתנו לו שכר התנור, ובתוך כך נכנסו לחצר ואפו את לחמם בתנור, ובערב שבת מיאנו לצאת והחזיקו בתנור, וביום השבת עשו בו כרצונם, ואהריהם באו אופים אחרים מן השרים של הפחה ועשו

כת"י

הגמ"ר רמז תנב

כת"י

כראשונים, וראובן אין יכול להוציאם מפני שנאתם, ועתה יש עליו עון בדבר הזה או לא. וממה שנתנו לו אופי הפחה והשרים במוציא שבת שכר התנור שאפו בו בשבת אם יכול ליהנות מאותו פת.

כך הראוני מן השמים ודעתי נוטה לכך, שאם אופים אלו של הפחה אופין פת כפורני של ראובן שלא מדעתו ושלא מרצונו בשבתות ובימים טובים מה יש לו לעשות, הרי אנוס הוא, ואונס רחמנא פטריה ואין עליו עון, אבל מפני חשד כדי לצאת ידי הבריות שלא יאמרו לרצונו אופין, צריך לילך לבי דואר למיקבל עליהו שחייב לצאת ידי הבריות כמו שחייב לצאת ידי שמים, שנאמר (במדבר לב, כב) והייתם נקיים מהשם ומישראל. ואם אינו יכול לסלקם מוצל מעון, אבל אסור לקבל מהם שכר

רמז רמו

שבת. (עבודה זרה כא, ב) רשב"ג אומר לא ישכיר אדם מרחצו לנכרי מפני שנקרא על שמו, וגוי¹⁸⁴ זה עושה בה מלאכתו בשבתות ובימים טובים, ותניא מרחץ והוא הדין פורני מפני שנקראת על שמו. וכי¹⁸⁵ תימא לא ישכיר לכתחילה אבל בדיעבד שרי למשקל שכירות בשבת, הא ליתא דכל שכר שבת אפילו בדיעבד אסור, דאמרינן (שם כב, א) לא יאמר לנכרי טול אתה בשבת ואני אטול חלקי בחול, אלמא כל שכר שבת אסור והילופי¹⁸⁶ שבת אסור. ואם התנו מעיקרא מותר דלאו שכר שבת הוא דלהכי נהיתו, ואם באו להשבון אסור דמיהו כשכיר שבת, והא¹⁸⁷ אם באו להשבון כמה נמל הנכרי בשבת וכמה הישראל באחד בשבת דיעבד הוא ואסור (לכתחלה¹⁸⁸ קמ"ה), הלכך אסור ליה לראובן למישקל שכר שבת, וכן הלכתא קמ"ו. גרשם בר' יהודה¹⁸⁹.

174. בכלים נוסף ע"פ כת"י וכ"ה בסמ"ג. 175. ע"פ הנ"ל. נדפס: על. 176. כ"ה בסמ"ג וכ"י ז והג' הרמ"א. נדפס: לבהמה. 177. ע"פ כ"י ט. נהגמ"ר ובסמ"ג: כן כתב כ"י ז: כתב. והדיבור הנ"ל ומיהו וכו' הוא ענין חדש. אמנם נדפס וכ"י ג פ תיצת אלה הן פתיחת ההמשך; וכתוב בספר המצות בשם רבינו שמשון משנין ומיהו אם אמר ליה בהמתי קנויה לך וכו'. ואלה הערות. 178. נוסף ע"פ כ"י ז ט סמ"ג. 179. כ"י ט ו נוסף: מצאתי. 180. נוסף מכ"י ז. 181. כ"ל בשנו"ס ריש הפרק. 182. כ"י ז ו נוסף: דליכא שכר שבת. 183. נדפס וכ"י ג פ (ריינוס) החלק הראשון ליתא, ובמקומו ליתא; ונשאל לרבינו גרשום, ראובן שהיה לו תנור בחצרו ברשותו, ואפו אנשי הפחה שרי האופים בתוך התנור שלו בעל כרחו, ונתנו אנשי הפחה בשכר התנור פת, אם יכול ליהנות מאותו פת או לא. והשיב דודאי אסור לקבל מהם שכר שבת דתניא רשב"ג וכו'. 184. מכלן עד 'זמיים טובים' נוסף ע"פ כ"י ז ו 'שו"ת רבינו גרשום. וכן הוא לפנינו בגמ' ש. 185. מכלן עד תיצת 'שכר שבת' נוסף ע"פ הנ"ל. 186. ע"פ הנ"ל. נדפס וכ"י פ: כל שכר שבת אסור אפי' בדיעבד דהא קתני ואם התנו וכו'. 187. ע"פ הנ"ל. נדפס: והאי. 188. תיצה זו מופיעה כ"י פ, והוסגרה נדפס. כ"י ז ו 'שו"ת רבינו גרשום ליתא לתיצה זו. 189. מתימת השם נוספה ע"פ כ"י ז ו 'שו"ת רבינו גרשום. וכ"י ז ו נוסף: עיין פ' כל שעה גבי שהרהינו אצלו.

לגוי. ובאליה רבה שם הק' על הבי' דהרי לעיל כתב המרדכי בשם הסמ"ג שהפקר לא מועיל ושוב כתב שאם אמר בהמתי קנויה מהני. ועי' בספר מנורה הטהורה (קנה"מ טז) מה שדחה. קמ"ב. ראה לעיל רמז רמ. קמ"ג. ע"י ב"י (שם) שהביא את דברי רבינו, וכתב שהאי פיסקא אתי כבית שמאי דס"ל אדם מצווה על שביתת כליו אבל אנן קי"ל כב"ה דאמרי אין אדם מצווה על שביתת כליו. וכן באור זרוע (הל' ע"ש סי' ב) הביא בשם רשב"ם כדעת הרוקח והק' עליו כקושיית הבי". אמנם דעת הבי"ח שם שגם לב"ה יש בזה איסור שביתת כלים עיי"ש, וכתב שכן ראי לכל יר"ש להחמיר. וכן איתא בפסקי ר"י הזקן (סי' קצא) וז"ל 'סתמא דתלמודא מוכח דב"ה אית להו שביתת כלים במקום שהכלי גופיה העושה מעשה וכו' וכלים דאית בהו שביתה וכו' צריך שיקחם מיד הגוי ערב שבת'. ובביאור דעת הרוקח עי' בקרבן נתנאל (סי' לג אות ת) וחי' חת"ס (בסוגיון). ועי' שלטי הגבורים (כאן סק"ב) שהביא בשם ראב"ן כדעת הרוקח, אמנם בראב"ן לפנינו (סי' שלט) מבואר דלא כן. קמ"ד. שו"ת רבינו גרשום (סי' ח). קמ"ה. עי' בגרי ישע (סי' כא) וביאור הלכה (סי' רמה ד"ה אסור) בביאור תיבת 'לכתחילה'. קמ"ה. וכן נפסק בשו"ע (סי' רמה ו) ששכרו אסור, ועי' בית יוסף שהביא שדעת הרמב"ם (הל' שבת

משמע שאסור בכל גוונא. ועי' תהלה לדוד (סק"ה). קל"ז. וכ"כ תוס' (יט, א ד"ה לא ישכיר). ועי' בית יוסף (סי' רמז) שהביא את דברי רבינו. קל"ח. וכ"כ תוס' (יח, ב ד"ה דמפקרא), והרא"ש (סי' לג). קל"ט. מכאן נכפל בהגהות מרדכי. במרדכי בפנים (רמז רמה), הגי' 'וכתוב בספר המצוות וכו' ומיהו, ומשמע שדין בהמתי קנויה לך בהמשך הוא מדברי הסמ"ג, וכן הבינו הבית יוסף (סי' רמז) והאגור (סי' שמב). אמנם כבר כתב באליה רבה שתיבות אלו שייכות לקטע זה והם דברי הסמ"ג בשם רבינו שמשון, כמבואר בסמ"ג שם, ואילו דין בהמתי קנויה מקורו באור זרוע. קמ"ג. לשון השו"ע (שם ס"ג) הוא 'או יאמר בהמתו קנויה לא"י ומשמע שיכול לומר כן בינו לבין עצמו, אמנם במג"א (סק"י) כתב שמלשון רבינו מבואר שיש לומר כן בפני העכו"ם וכדי שיתכוון לזכות. וכן דעת הבי"ח שם. ועי' יד אפרים (בגליון השו"ע שם). קמ"א. וכתב שם האור זרוע 'ומיהו אפי' ככה"ג אין נכון בזמן הזה להתיר'. והו"ד בדרכ"מ (שם סק"ג). ובב"ח (שם) הביא שבמרדכי ישן איתא להדיא 'ובאור זרוע אסור'. ועי' ב"י (שם) שהביא את דברי רבינו וכתב שנראה שלדברי האוסרים הפקר בינו לבין עצמו מפני הרואים בהא נמי אסור. אמנם דעת הבי"ח שכשאומר לגוי עצמו גוי מפעל פועי והכל יודעים שהקנה

פסק 190 רבינו מאיר על אודות היהודים הקונים מכסים (ומשכירין¹⁹¹) [ושוכרין] להם נכרי לקבל מכס בשבת. נראה דבקיבולת מותרת¹⁹², דב"ה מתירין עם השמש ליתן עורות לעבדן, אע"ג דמלאכה דאורייתא היא, אבל בשכירות אסור, כדגרסינן בירושלמי פ"ק דע"ז קמ"א אומנין נכרים שהיו עושין עם ישראל בתוך ביתו אסור בתוך בתיהם מותר, אמר ר"ש בן אלעזר¹⁹³ בד"א בקיבולת אבל בשכיר יום אסור, בד"א בתלוש מן הקרקע אבל במחומר לקרקע אסור, ופסיק התם הלכתא¹⁹⁴ כותיה¹⁹⁵. והיכי דמי קיבולת גבי מכס כגון שהשכירו כך, לכשתגבה בה ק' ליטרין אתן לך כך וכך.

רמז רמז

ואם¹⁹⁶ ת"ל שיש לחלק בין הנך שאין ישראל קובע מלאכתו לנכרי לעשות רק בשבת, ובין נדון¹⁹⁷ זה שקובע לו ליטול המכס בשבת, מ"מ נראה להביא ראיה להתיר מדתנן¹⁹⁸ פרק מי שהחשיך לו בדרך (לקמן קנ"ג, א) נותן כיסו לנכרי דמשום פסידא שרו ליה רבנן, דאי לא שרי ליה אתי לאתווי ד"א ברשות הרבים, ה"נ ל"ש, וכ"ש להציל מידם, דאי לא שרית ליה יפסיד כל חובו בדיחוי כל שהוא. אבל לישוב אצל הנכרי המקבל המכס אסור, כדאמרינן סוף פרק בכל מערבין (עירובין לה, ב) לא יהלך אדם בתוך¹⁹⁹ שדהו לידע מה היא צריכה ולא יטייל אדם על פתח המדינה כדי ליכנס בבית המרחץ. מ"ד 200 קמ"ח.

הגה"ה 201. ישראל ששכר נכרי לבנות בית בקבלנות אסור לבנותו בשבת, ולא דמי לעורות לעבדן וכלים לכובסן לנכרי

דמותר, שהם תלוש, אבל בית שהוא מחובר אסור, כדפסק בירושלמי פירקא קמא²⁰² (שם) כרשב"א דאסר מחובר²⁰³, וכדמוכח (בתוספות) [בתוספתא²⁰⁴] דע"ז (פ"א ה"ב). ולתקן האבנים והקורות והנמרים דזו הוה תלוש, מותר לנכרי לתקן רחוק ממקום בנין הבית שלא יהא נראה כבנין²⁰⁵ ישראל. ושמוא גם זה אסור כיון שצורך מחובר הוא קמ"ט, ובמחובר²⁰⁶ (בהא) [כה"ג] פליגי ופסיק כרשב"א, דאלו לעשות הבנין שמו אף רבנן מודו דאסור²⁰⁷, דכלים לכובס דשרו היינו ברשות נכרי דוקא, ע"כ לשון ספר התרומה (מפתח הסימנים ס" רכב) ק'. ועוד עיין סוף פרק כל כתבי (רמז תיא) ופ"ק דע"ז (רמז תת) בזה הספר, ובתוספות שאנץ²⁰⁸. [עד כאן הגה"ה].

רמז רמז

וכן פסק רבינו גרשום²⁰⁹ באחד שקנה סוס בשבת, דצריך ללקות מכת מרדות מדרבנן. ואם יעלו דמי מכירת הסוס על דמי לקיחתו, שקלינן ויהבינן לעניים שלא יהא חוטא נשכר. ואם אותו מקום פרוץ הוא לענין שבת לפי מה שיראו יחמירו בו יותר, כדאמרינן בסנהדרין (מו, א) ב"ד מכין ועונשין שלא מן הדין קכ"ג.

הגמ"ר רמז תנב

[דף יז, ב] **אונין** 208 **של פשתן**. ריב"א קכ"ד רצה לפרש פשתן שהעלה מן המשרה ונתנו באור ליבשו, ויש בו איסור בישול, דכל דבר המתייבש בתחלה מותר²⁰⁹ מהמת הללוהית שבו ומתקשה, כדאמר פרק כלל גדול (לקמן עד, א) האי דשדא סיכתא לאתונא חייב משום מבשל, אבל בבכמה מדליקין (לקמן כו, ב) אמרינן האונין של פשתן משייתלבנו, משמע משום ליבון קכ"ה.

190. דפ"ו וכו' ג פ: וכן פסק, ותיצת 'וכן' הוקפה נגדפס למחיקה, וכן ליתא ככ"ו ז ו. 191. כ"ה נדפוסים וכו' ז ו ג פ. והתיקון כהג' הרמ"א. 192. כהנחת הרמ"א נוסף: ה"ר מקורביל מתיר היכא דשכר נכרי על המטבע לתקן לו אפ"י בשבת, כיון שאין כאן קול שהוא של ישראל, ואין כאן מערים דנכרי עביד בשכרו. ע"כ הג"ה. וכתב עוד שם בהג"ה מה"ר מקום שמבשלים שכר ישכור היהודי מחבת של נכרי והנכרי יתן לו מחבת שלו. מקונטרס ה"ר מקורביל. 193. ככ"ו ג פ: רשב"ג. 194. הלכתא נוסף ע"פ כ"ו ג ז ו. 195. נגדפס נוסף: בשבת ובע"ז ובאבל הלכה כר"ש בן אלעזר. 196. עד תיצת בדיחוי כל שהוא ליתא נגדפס וכו' ז ו, וליתא ככ"ו ג פ. 197. ע"פ כ"ו ז ו. 198. ע"פ כ"ו ז ו. 199. נגדפס: (מדתניא) [דתנא]. 199. לפנינו: לסוף. 200. ככ"ו ו נוסף: עכ"ל הר"ם. 201. כה"ה זו היא ממהר"ש שליטעט וכמו שנתאר לעיל הערה 62. נגדפס: הונחא לעיל בתוך תשובת מהר"ס, וכה"ה הרמ"א ל"ן שנתקוה כאן. 202. כה"ה: פרק קמא דע"ז ופ"ק דשבת. 203. נגדפס נוסף: (וחתך התחום דהכי איתא בהג"ה באשירי בשמעתין). וכן מתבאר כספר התרומה ס. 204. ע"פ כה"ה. וכן הוא לקמן בהגמ"ר. נגדפס: בתוספות [ובפ"ק] דע"ז. 205. כה"ה: בשביל בנין. 206. כה"ה: כי האי דוקא. 207. כה"ה: דברשות ישראל הוא, דאף תלוש כמו כלים וכו'. 208. ככ"ל ע"פ כ"ו ט. נגדפס: נתרכך.

הוא (שבת עד, ב) ולא למוכר שדהו בשעת היובל (ערכין כט, ב) דרב אמר מכורה ויוצאה, מכורה שכבר לקחה וגמר והקנה לו המעות, ויוצאה דהכי אמר' רחמנא (ויקרא כה, יג) בשנת היובל תשובו וכו'. ושמואל אמר אינה מכורה, סבר אחר היובל תקנה ולא ביובל, ומעות מתנה כי היכי דסבירא ליה גבי המקדש אחותו אדם יודע שאין קדושין תופסין באחותו וגמר ונתן לשם מתנה. אבל הכא ליכא למימר אדם יודע שאין קנין בשבת. ותניא (שבת צא, ב) הגונב כיס בשבת חייב, ומשעה דאגביה קנייה. ולמוכר עבדו לגוי (ערכין כט, ב) נמי ליכא לדמוייה דכל יומא מפקע ליה ממצות. אלא מסתברא הואיל ואיסור קל הוא ואיסור שבות הוא צריך ללקות מכות מרדות מדרבנן. ואם יעלו דמי מכירת סוס על דמי לקיחתו שקלינן ויהיב' לעניים, כרי שלא יהא חוטא נשכר. ואם אותו מקום פרוץ לענין מילי דשבת לפי שתרוא החמירו עליו, כדי לעשות סייג לתורה ולגדור גדר, כי ההיא דאמר' (עירובין ו, א) רב בקעה מצא וגדר בה. וכא דתניא (סנהדרין מו, א) א"ר אלעזר שמעתי שב"ד מכין ועונשין שלא מן התורה ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה, ומעשה באחד שרכב על סוס בימי יונים והביאוהו לב"ד וסקלוהו לא מפני שראוי לכך, אלא שהשעה צריכה לכך". קנ"ג. ראה בית יוסף (סי' שו) שהביא את דברי רבינו. קנ"ד. הובא בתוס' ישנים (ז, ב). קנ"ה. וכ"כ תוס' (ז,

פ"ו הי"ח) ורב נטרונאי שבדיעבד שכרו מותר. ועיי' רמ"א (רמג, ב) שהביא את ב' הדיעות וכתב שהעיקר כדעת האוסרים. ועיי' ב"ח (סו"ס רמג). ובלבוש (סי' רמה ג) כתב שהפת לכו"ע אסורה בהנאה משום שנאפשה בשבילו, ובאליה רבה (סק"ז) כתב שבמרדכי לפנינו מוכח שאין חילוק בין פת למעות. קמ"ז. לפנינו נמצא כן בירושלמי (שבת פ"א ה"ח), ובירושלמי בע"ז (פ"א ה"א) מובא ענין בדומה לזה. וראה תוס' (שבת יז, ב) ד"ה אין נותנין, וע"ז כא, ב ד"ה אריסא) שכתבו כן בשם הירושלמי בשבת. קמ"ח. תשובת מהר"ם הובאה בבית יוסף ושו"ע (סי' רמד, ו). ובביאור דבריו עיי' בית יוסף (שם), משנה למלך (הל' שבת פ"ו ה"ט), ושו"ת תורת אמת (למהר"א ששון, סי' קנו). קמ"ט. עיי' ב"י (סי' רמד) שהביא את דברי סה"ת וכתב שנראה שהוא מסופק בדבר. ובמטה יהודה (שם) כתב שהב"י הביא את מפתח הסימנים לסה"ת, אולם בסה"ת בפנים משמע שפשט לאיסורא. קנ. והו"ד בסמ"ג (לאוין סה, עמ' ריב), ובב"י (סי' רמד). ועיי' ב"ח (שם) שהביא את דברי רבינו. קנ"א. ראה תוס' שאנץ בע"ז שם. קנ"ב. תשובות חכמי צרפת ולותיר (סי' צג), ושו"ת רבינו גרשום (סי' ט). וז"ל "ושכתב האי ישראל שפסק דמים לסוס בשבת וקבלו והכניסו לרשותו. בפירוש לא שמיע לי מאי דיניה, אלא מסתברא, ליכא לדמוייה לא למבשל בשבת דאיסור חמור ואיסור סקילה

רמז
רמט

אין מוכרין לנכרי וכו'. אע"ג דהנך אי עביד להו בשבת לא מיחייב הטאת, מיהו מאחר דהנכרי מחמר או נושא על יד הישראל, והישראל היה אסור לעשותו מן התורה, גזרו רבנן שלא²¹⁰ יגביה ויטעון בידים. לשון²¹¹ התוס' (יו, ב ד"ה אין מוכרים).

ומצאתי²¹², מכאן פסק ה"ר יוסף²¹³ שאסור לומר לנכרי בערב שבת תעשה מלאכה זו בשבת מפני שהוא כמסייע²¹⁴. אבל בספר התרומה²¹⁵ מביא²¹⁶ ראה מפרק מי שהחשיך לו בדרך נותן כיסו לנכרי (לקמן קנז, א), ופירש רש"י (ד"ה מי) מבעוד יום יתן לו, ובגמרא בעי מאי טעמא, פירוש קיט הלא שלוהו הוא, ומשני אין אדם עומד על ממונו ואי לא שרית ליה אתי לאיתויי ד' אמות ברשות הרבים. אלמא אפילו מבעוד יום אסור ליתן לנכרי אי לאו משום דילמא מייתי ליה ישראל גופיה, והא לא שייך בשאר מלאכה כמו עשיית האש והדלקת הנר²¹⁷.

הגמ"ר
רמז
תנב

ומכאן²¹⁸ אסר רבינו שמואל²¹⁹ בן ר"ב²²⁰ ליתן לנכרי מעות מע"ש לקנות לו בשבת²²¹, אבל יכול לומר לו קנה לעצמך ואם אצטרך אקנה ממך לאחר שבת ביותר²²², כדאשכחן גבי חמין, ישראל ונכרי באין בספינה²²³. עי' פרק כל שעה (רמז תקמט). ובספר²²⁴ המצוות²²⁵ פסק דמותר ליתן לנכרי מעות מע"ש לקנות (מה שירצה²²⁶) [לו בשבת], ובלבד שלא יאמר לנכרי קנה בשבת. או למסור לו בגדים למכור, ובלבד שלא יאמר לו מכור בשבת אלא בסתמא מכור וקנה לכשתחפוץ²²⁷.

המשך
רמז
רמט

ובפרק²²⁸ כל כתבי הקודש כתב בספר התרומה (סי' רנב; רכב), נכרי שכיר לישראל או שפחה, אם מדליקין את הנר או

רמז רנ

עושין את האש בשביל הישראל אסור הישראל ליהנות, כדתנן (לקמן קכב, א) נכרי שהדליק את הנר בשביל ישראל לא ישתמש ישראל לאורו. ואין להתיר מטעם דהוי כמו קצין דמותר, דה"מ שולח אגרות בשבת²²⁹ שאין גוף הישראל נהנה מגוף²³⁰ האיסור, אבל הכא שהישראל נהנה מדבר האיסור גופו ממלאכת שבת, ודאי אסור אם נעשה בשביל הישראל²³¹. על²³² המדורות²³³ שהשפחות מבעירות²³⁴ בבית אדוניהם בשבת, לא התירו חכמים בשבת אלא כשהוצת האש ברובו מע"ש²³⁵, ולענין מכבה שייך לומר גוי אדעתא דנפשיה עביד (שבת קכא, א), אבל להבעיר מעצי ישראל צריך ליטול רשות מבעל העצים, ואם ראה ישראל ושתק אדעתיה דישראל קא עביד כיון שהעצים של ישראל, כמו אומנים שעושין מלאכה בבית²³⁶ ישראל שאסור אפילו בקיבולת, ואין לחלק בין בחנם בין בשכר, ואפילו בבית הנכרי [אסור בחנם²³⁷], מודגרסינן בירושלמי פ"ק דשבת (ה"ט) נתן כלי²³⁸ לכוכם נכרי וכו' ומצאו עובד בהן (בשכר) [בשבת²³⁹] אסור, אמר ר' יוחנן לימא ליה דלא יעבוד, [א"ר יהודה הדא אמרת בטובת הנאה²⁴⁰] אבל בשכר בעבידתיה עסיק²⁴¹, פי' לא יוכל למחות²⁴². אלמא בחנם צריך [למחות] ואפילו הגוי עושה בביתו²⁴³, מה²⁴⁴ לי שאר מלאכות²⁴⁵ מה לי מבעיר עצים. וכל הני דכל כתבי (לקמן קכב, א) דאמר דבשביל נכרי מותר, היינו שהנכרי עושה מלאכה בשלו, אבל בשל ישראל אפילו בבית נכרי אסור, וכ"ש בבית ישראל הכל²⁴⁶ בשבילו²⁴⁷.

הגמ"ר
רמז תנב

210. גנדפס נוסף כסוגריים: [ימכור ולא]. צכתה" ליתא. 211. חתימה זו ע"פ כ"ז ז ט. 212. ומצאתי נוסף ע"פ כ"ז ז ט ו. 213. צב"ת הרשב"א וצ"ח מנה"ס נוסף: אסור אמירה לגוי אפילו בערב שבת לעשות מלאכה בשבת והביא וכו'. 214. כנ"ל צב"ת ר"ס הפרק. 215. ע"פ כ"ז ז ט והגמ"ר, ונדפס: רבינו שמשון. 216. ביותר נוסף ע"פ כ"ז ז ו. 217. קטע זה ליתא גנדפס וכ"ז פ ג (רייוס) וכ"ז ו, וליתא צכ"ז ז ט (אושטיין) וכ"ז ט. 218. כ"ה צכ"ז פ ג. גנדפס: בסמ"ג צכ"ז ו ז: בס"ה. צב"ת רמ"מ שנת כ, א כתב כן צב"ת ס"ה. צב"ת על הר"ש ס"ק מג כתב: 'חידוש דין מלאתי צב"ת המצוות. ולפינו צב"ת ליתא. 219. קן הוא דפוסים וכתה". 220. דיבור זה מופיע גנדפס וכ"ז פ ג ו. צכ"ז ז ט ש הוצא דין זה לקמן צב"ת רמז תנז עמוד טז ד"ה אצל לתקן. 221. צכ"ז פ ג וצב"ת: מדבר האסור. 222. גנדפס וכ"ז רייטס (ג) מוצא כאלן קליור תשזבת הר"ר יו"ט: אמנם הר"ר יו"ט כתב וז"ל, מנעורי הייתי משתומם על האוסרים להתחמם כנגד מדורות הנכרים הנעשה בשבת בשביל ישראל, כי ראיתי אבא מרי ורבינו משולם שהיו פרושים ומתחממים, וכן הרבה גדולי עולם, וטעמא כדאמר בעלמא הכל חולים אצל המילה וכן הכל חולים אצל הקור. הגה"ה. והאריך בראיות ובסוף תשובתו כתב יהא חלקי מן המתחממים ולא מן הפורשים והמתחממים יתענגו על רוב שלום. ע"כ הגה"ה. 223. כנ"ל שו"ס ראש הפרק. 224. ע"פ כתה". גנדפס: עושות. 225. צב"ת: בשביל. 226. נוסף גנדפס, צכתה" ליתא. 227. צירושלמי: כליו. 228. תוקן כה"ה הרמ"א גנדפס ע"פ צירושלמי, אצל צכתה": בשכר. 229. נוסף גנדפס ע"פ צירושלמי, וכ"ז ז ט ו ליתא. 230. צכ"ז ז ט: לא יוכל למחול לו. 231. ע"פ כתה". גנדפס: אפי' אם הנכרי עושה עבודתו. 232. צב"ת: ומה. 233. גנדפס: מלאכתו. 234. צב"ת: ואפי' הכל בשביל נכרי.

סא). ומש"כ 'ומכאן אסר וכו' צ"ע כוונתו דהרי לדעת בית הלל מותר ליתן לנכרי, ועי' בהגהות מיימוניות שם שמחלק בין דינא דמתני' שב"ה מתירין עם השמש לנתינת מעות אסורה. קסב. וכ"כ הרא"ש (ב"מ פ"ז סי' ו) בשם רב סעדיה גאון, וכ"כ בשו"ת מהר"ם (ד"פ סי' רב). קסג. תוספתא (פסחים פ"ב הי"ב), ירושלמי (שם פ"ב הי"ב). וכן נפסק בשו"ע (סי' שז ג). קסד. דברי רבינו הובאו בב"י (סי' שז), וכן נפסק בשו"ע (שם ס"ד). ועי' שו"ע (סי' רמה ה). קסה. לקמן יט, א. קסו. וכ"כ בהגהות אשרי (פ"א סי' לו) בשם ספר העינים, ועוד. ועי' בית יוסף (סי' רעו) שהביא את דברי סה"ת, וכן פסק בשו"ע (שם ס"א). ועי' אליה רבה (סי' רנב סק"ט) שכתב שדעת הר"ן (שבת ז, א) שבקצין מותר ליהנות מהנר. ועי' שו"ע הרב (סי' רמג במהדור"ב). קסז. תשובת רבינו שמחה הובאה בהגהות מיימוניות (הל' שבת פ"ו אות ו), ובבית יוסף (רנב, ב; רעו, ה). קסח. כדאיתא לקמן (כ, א). קסח. דברי הירושלמי הובאו להלכה בשו"ע (רנב, ב) עיי"ש. ובב"י (שם) ציין לדברי הגמ"ר. קע. עי' ט"ז (רמד, א) שכתב שדעת רבינו שמחה שאסור לשפחה לעשות מלאכה

ב ד"ה אונין) שהוא משום ליבון. ועי' בביאור הגר"א (סי' שא מו) שהביא את דברי רבינו, ומתחילה כתב שמש"כ רבינו שהוא משום ליבון הוא מדברי התוס' אבל לדעת ריב"א הוא משום בישול. ושוב כתב שכ"ז מדברי ריב"א שמתחילה רצה לפרש שדוקא בפשתן לח אסור משום בישול, וחזר בו דאפי' יבש חייב ומשום ליבון. וראה לקמן רמז תלד. קנז. שו"ת מהר"ם (ד"פ סי' תקנט). קנז. בשו"ת מהר"ם נוסף שמשסייע ידי עובדי עבירה. וצ"ע כוונתו, ועי' שו"ת משנה הלכות (ח"ג סי' קעט). קנה. הו"ד בשו"ת מהר"ם (ד"ק סי' מד), ובשו"ת הרשב"א (סי' תתעה). ולפינו בספר התרומה (סי' רכב) מובא רק עיקר הדין שאסור לומר מערב שבת בלא הראיה. ועי' בגדי ישע (ס"ק כג) שביאר במאי פליגי רבינו יוסף וספר התרומה. קנט. רש"י (שם ד"ה מאי טעמא). קפ. וכן הובאה ראה זו לקמן רמז תנט. וכ"כ הר"ן (ב"מ ז, א), ריטב"א (שבת שם), ראבי"ה (הל' עירובין סי' שצא), ועוד. וראה ב"י (סי' שז) שהביא את דברי רבינו והרשב"א, וכן נפסק בשו"ע (שם ב). קפא. הו"ד בארוכה בהגהות מיימוניות (הל' שבת פ"ו אות ב), ובספר פסקי רבינו יוסף (עמ'